

RECEIVED

NOV 14 1983

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ - LIBERTY

Savaitinis

Jungtinėse Valstijose \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 43

PENKTADIENIS, LAPKRIČIO (NOVEMBER) 11, 1983 OZONE PARK, N. Y. 11417

72-IEJI METAI

KRISLAI

Prezidentas išvyko į Japoniją ir Pietų Korėją Antradienio balsavimų pasekmės Juodųjų politiniai pasirodymai Lapkričio 12 protestai prieš JAV intervenciją Šis savaitgalis Clevelande Sekmadienį pasimatysime Ozone Parke

IEVA MIZARIENĖ

Jau virš du metai kai Pentagono karinė vadovybė ruošiasi karui šiaurės rytų Azijoje, netoli Tarybų Sąjungos Pacifiko pakrančių. Regionas prie Japonijos ir Okhotsko Jūrų Reagano strategų skaitomas silpniausia vieta Tarybų Sąjungoj.

Štai kodėl prezidentas Reagan su žmona dabar vieši Japonijoje ir Pietų Korėjoje. Ar ne tik ruošiamasi trečiajam karui?

Antradienio balsavimai nebuvo per daug įdomūs. Kur ne kur rinkimai buvo kiek svarbesni. Pavyzdžiui, Kentucky valstijoje gubernatore išrinkta pirmoji mūsų šalies istorijoje moteris ir ji pirmoji juodos rasės moteris. Philadelphiaje meru išrinktas Wm. Goode. Tai šeštasis JAV miestas kuriame merai juodi.

Lapkričio 3 d. Washington, D. C. konvencijų centre Jesse Jackson pareiškė, kad jis kandidatuos į JAV prezidentus Demokratų partijos vardu, nors jis mano, kad demokratai jį vargiai išstitys kandidatū. Jaunąjį Afro-Amerikoną pamokslininką 3,000 masė su didžiausiu entuziazmu sutiko šūkiu: "Laimėk, Jesse, laimėk".

Jacksonas susirinkusiems pasakė, kad jis pagaliau nusitaręs kandidatuoti, nes nei vienas pasisakiusių demokratų kandidatų į JAV prezidentus ne kovoja prieš Reagano masinį nedarbą, skurdą, badą, benamius ir prieš Reagano karo politiką.

New Yorko meras Koch pranešė, kad vietoje pataisos komisijonieriaus Robert McGuire jis skiria Juodąjį Benjamin Ward, policijos departamente tarnaujantį jau per ilgus metus.

Koch pastebėjo, kad Ward skiriamas ne todėl, jog jis juodas, bet todėl, kad jis tam darbu tinkamas. Klausimas, ar jis būtų juodąjį komisijonierių parinkęs, jeigu ne sekantieji rinkimai jau bus kitais metais.

Šeštadienį, lapkričio 12 d., iš visos plačiosios Amerikos suplausk minios į Washington, D. C., reikalauti pakeisti JAV užsienio ir naminių politiką. Demonstrantai reikalau: baigti JAV Intervenciją Centrinėje Amerikoje ir Karibų salose, baigti statyti branduolinius ginklus.

Taip pat bus reikalaujama mažinti militarinį budžetą ir tuos fondus panaudoti darbams ir Reagano administracijos sumažintuosius socialius aptarnavimus atstatyti.

Šį savaitgalį, lapkričio 12-13 Cleveland, Ohio vyksta JAV Komunistų Partijos su-

Turkija laukia "naujos eros"

Tėviškės partijos lyderis Turgut Ozal, sveikinasi su balsuotojais, pranešus apie rinkimų rezultatus, ko pasekoje pasibaigs karinė diktatūra.

Ankara. — Turgut Ozal, 56 metų amžiaus, Amerikoje išmokslintas ekonomistas, kurio konservatyvi Tėviškės partija nurogė kariuomenės pastatytą kandidatą pereitį sekmadienį įvykusiame parlamente rinkimuose, šį laimėjimą pavadino "naujos eros" pradžia.

Ozalo konkurentas, dimisijos generalas Sunalp pareiškė, kad žmonių valia turi būti respektuojama. Bet nieko nekomentavo nei šalies prezidentas Kenan Evren, nei penkių generalų vadovaujama nacionalinio saugumo tarnyba.

Iš apie 20 milijonų, dalyvavusių balsavime, Ozalo partija gavo 45.1 procentus balsų, o generalų kandidatas surinko 23.2 procentus balsų.

Nors dar galutiniai duomenys nesuvesti, bet manoma, kad Tėviškės partija turės 214 vietų didžiaum 400 narių

Su revoliucijos svente

New York. — Amerikos Komunistų partijos Centro Komitetas pasiuntė savo sveikinimą Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komitetui ryšium su 66-osiomis Spalio revoliucijos metinėmis.

Savo telegramoje JAV komunistai pabrėžia Tarybų Sąjungos kovą už taiką pasaulyje. "Jūsų taikos pasiūlymai, jūsų principingi siekimai už lygybę ir saugumą, siekiant išvengti branduolinio karo, jūsų kantrybė kovojant už branduolinės ginkluoties pažabojimą yra žinomi ir užgijami visame pasaulyje", sakoma tame sveikinime.

važiavimas. Jis tęsis iki lapkričio 13 d. su milžinišku masiniu mitingu, reikalaujanti taikos, darbų ir visiemis lygybės. Siame mitinge, tarp kitų, dalyvaus Partijos generalis sekretorius Gus Hall, Centro komiteto narė Angela Davis ir Jaunųjų Komunistų Lygos pirmininkas James Steele.

Sekmadienį, lapkričio 13 d. visi dalyvaus tradiciniame "Laisvės" koncerte ir baliuje, 2 val. po pietų Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

PROTESTUOS PRIES INTERVENCIJA

Washington. — Šį šeštadienį, lapkričio 12 d., čia ruošiamas demonstracija, kurios tikslas pasisakyti prieš JAV užsienio ir vidaus politiką. Pirmiausia bus pasisakyta prieš JAV intervenciją Centrinėje Amerikoje ir Karibų regione ir bus reikalaujama, kad JAV sustabdytų branduolinių ir konvencinių ginklų gamybą.

Iš visos Amerikos suvažiavę darbo unijų, religinių grupių ir civilinių teisių kovoto-

jai reikalaus, kad būtų sumažintos ginklavimuisi skiriamos sumos ir kad jos būtų nukreiptos naujiems darbams ir tiems socialinių tarnybų fondams, kuriuos prez. Reagano administracija apkaupė.

Savo kvietime tose demonstracijose dalyvauti rengėjai kviečia Amerikos visuomenę parodyti, kad Centrinė Amerika ir Karibų regionas nesa pamiršti.

Britanijos premjerė prieš JAV politiką

London. — Britanijos premjerė Margaret Thatcher, kuri ligšiol buvo viena didžiausių prez. Reagano politikos rėmėjų, dabar jau atsitema.

Ji sako, kad gali pablogėti tarpusavio santykiai, jeigu Amerika imtusi kokios nors atkeršymo akcijos Libane ir

jei panaikintų ginklų pardavimo embargo Argentinai. Britų premjerė tai pareiškė JAV Valstybės sekretoriui Kenneth W. Dam, kuris prez. Reagano pavedimu lankosi Europoje ir aiškina JAV politiką draugiems alijantams, kurie buvo kritiškai nusiteikę prieš JAV intervenciją Grenadoje.

Unijistai pasisako prieš invaziją

Toronto. — Dvi dienas posėdžiavo daugiau kaip 250 JAV ir Kanados unijos darbuotojų ir, aptarę savo organizacinius reikalus, priėmė rezoluciją, smerkiančią JAV invaziją į Grenadą.

Rezolucijoje išreiškiamas abejojimas dėl prez. Reagan tvirtinimo, kad padėtis Grenadoje grąsinasi JAV saugumui. Unijistai sako, kad to-

kios mintys įžeidžia sveikai galvojančius žmones, o šnekos apie demokratiją ir jos gynimą yra politinė demagogija. Rezolucijoje nurodoma, kad JAV remia karinį diktatorių Pakistane, kur buvo nužudytas išrinktas prezidentu Butto ir kad taip pat remia kitą diktatorių Čilėje, kur buvo nuverstas ir nužudytas prezidentas Allende.

VIENAS DEMOKRATŲ KANDIDATU Į AMERIKOS PREZIDENTUS

Juodosios Amerikos kandidatas į JAV prezidentus Jesse Jackson pradeda savo rinkiminę kampaniją.

Flint, Mich. — Tai jau oficialu. Pamokslininkas ir civilinių teisių kovotojas Jesse Jackson paskelbė, kad jis yra dar vienu demokratų kandidatų ir pradėjo rinkiminę kampaniją. Spauda rašo, kad šiuo metu jis esąs trečiasis asmuo, kuris galėtų turėti šansų tapti demokratų kandidatu, kai ta partija susirinks savo konvencijoje.

Pirmoje eilėje eina buvęs viceprezidentas Mondale, antrąją — buvęs astronautas, dabar Ohio senatorius Glenn Jackson yra pirmas juodosios rasės atstovas ir, nepaisant, kad pavėluotai į kam-

paniją atėjo, jis sustiprins antireaganinį frontą. Jackson yra stipriai pasisakęs prieš JAV branduolinių raketų dislokavimą Vakarų Europoje, jis pasmerkė JAV Intervenciją Grenadoje ir kritikuoja JAV agresinę politiką Centrinėje Amerikoje ir Artimuosiuose Rytuose. Jis eina už naujų darbų sukūrimą ir socialinių programų praplėtimą ginklavimosi šakaiton. Jis yra Black Liberation Movement produktas ir jo pagrindu rėmėju yra juodųjų bendruomenė, kuri kaskart labiau iškyla kaip nepriklausomas politinis frontas.

Japonai protestuoja prieš prez. Reagano vizitą

Japonų policija šalina demonstrantus nuo JAV ambasados vartų, kur žmonės buvo susirinkę protestuoti prieš prez. Reagano vizitą.

Tokyo. — Apie 90 tūkstančių policininkų buvo pasirengę užtikrinti prez. Reagano saugumą jo keturių dienų vizito metu Japonijoje. Dar prezidentas nebuvo palikęs Amerikos krantų, kai čia prasidėjo masiniai protestai.

Tūkstantčiai japonų išėjo į gatves, nešini plakatais, kuriuose Amerikos prezidentas kaltinamas dėl planų sukurti su Japonija "branduolinius ginklais paremtą sąjungą". Demonstracijos buvo prie JAV ambasados ir vakarinėje miesto dalyje, kur prez. Reagan posėdžiavo su Japonijos premjeru Yasuhiro Nakasone.

Siaurinėje Japonijoje unijų nariai žygiavo prie JAV oro pajėgų bazės. Japonai skelbė, kad jų policijai pavykė su-sekti šamokslininkus, kurie planavo užpulti JAV ambasadą ir Amerikos laivyno bazę, esančią į pietus nuo Tokyo.

Prez. Reagan iš Japonijos skris į Pietinę Korėją. Savo šį vizitą jis Washingtonė jį su žmona Nancy palydintiems kongreso nariams ir diplomatams apibūdino kaip "taikos kelionę". Jis pabrėžė, kad Ameriką su Japonija ir Pietų Korėja riša bendri siekimai Azijoje ir Ramiojo vandenyno regione sukurti taiką. Jis taip pat nurodė, kad Japonija esantis patį didžiausią Amerikos užjūrio prekybos partneris, o Korėja esanti tarp dešimties stambųjų prekybos narių.

Tuo tarpu japonų žymiausių taikos šalininkų organizacijos savo atstovus buvo atsiuntusios į sostinę ir parlamento nariams įteikė dokumentą, pasirašytą 12-os milijonų japonų kovotojų už taiką. Japonijos parlamentas paragintas aktyviai prisidėti prie visuotinio branduolinio nusiginklavimo. Atsišaukime reikalaujama, kad Japonijos valdžia tvirtai laikytųsi trijų principų: neimportuoti, neturėti ir negaminti branduolinių ginklų ir neleisti, kad Japonijos teritorijoje būtų dislokotos Amerikos sparnuotosios raketos.

Varšuva. — Buvęs Solidar-nosc vadas Lech Walensa paskelbė, kad jis pats nevyks į Norvegiją atsiimti Nobelio premijos, nes prisibaimina, kad jo valdžia gali neįsileisti atgalios. Vieton jo vyks jo žmona su sūnum.

Vilniuje lankėsi Belgų atstovas

Vilnius. — Spalio pabaigoje Tarybų Lietuvoje lankėsi Belgijos parlamento aukštųjų rūmų socialistų partijos pirmininkas Winings su žmona. Ji priėmė Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininko pavaduotoja Leokadija Diržinskaitė. Jis taip pat padarė vizitą ir respublikos Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojui A. Česnavičiui.

Aukštasis svečias susipažino su Vilniaus ir Kauno žymybėmis. Jis buvo Tarybų Sąjungos komiteto už saugumą ir bendradarbiavimą svečias.

JAV laivynas prie Libano krantų

Washington. — Pentagonas skelbia, kad imtasi "atsargos priemonių" prieš būsimus teroristinius veiksmus Libane. Sutelkta daugiau kaip 30 karo laivų.

Tuo tarpu spauda skelbia, kad tai didžiausia JAV laivyno armada Libano vandenys nuo to laiko, kai JAV mariniai pradėjo prieš metus tarnauti tarptautinėje "taikos saugojimo" armijoje.

Pratęsė įstatymą prieš teroristus

Cairo. — Egipto prezidentas Hosni Mubarak, opozicijai priešinant, trečioms metams pratęsė įstatymą, kuris krašte buvo įvestas prieš teroristus, kai 1981 m. buvo nušautas prez. Anwar el-Sadat. Kalbėdamas parlamento atidarymo proga, prez. Mubarak opozicijai klausė: "Ko jūs bijotės, ar jūs planuojate tapti teroristais?"

Roma. — Cia posėdžiujančios Jungtinių Tautų Maisto ir Agrikultūros organizacijos pirmininkas pranešė, kad 22 Afrikos valstybės šiuo metu būtina reikalingos paramos maistu. Badas graso šioms valstybėms: Angolai, Benin, Botswana, Cape Verde, Centrinei Afrikos Respublikai, Chad, Etiopijai, Gambijai, Ghanai, Guinea, Lesotho, Mali, Mauritanijai, Mozambique, Sao Tome ir Principe, Senegalui, Somalijai, Swaziland, Tanzanijai, Togo, Zambijai ir Zimbabve.

LAISVĖ

LITHUANIAN WEEKLY
PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays
102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . . \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . . \$8.00

Spalis ir pasaulis

Tarybų Sąjunga paminėjo Didžiosios Spalio revoliucijos sukaktį, o kartu su ja — viso pasaulio dirbantieji, taiką vertinantieji žmonės. Kad Tarybų Sąjunga buvo ir lieka pasaulinė taikos tvirtovė, dabar turi pripažinti visi, kurie nepretaria Didžiojo Spalio idėjoms [arba tu idėjų vykdymo būdai] turi pripažinti, kad tai Tarybų Sąjunga, kuri stovi pasaulinės taikos sargyboje, kad tai ji bando nepreileisti, kad mūsų planeta būtų nusiaubta branduolinio karo sukeltos masinės mirties koma, kad tai ji visomis savo jėgomis užtaria ir gina iš kolonializmo išsivadavusias tautas, kad tai ji, kuri solidarizuojasi su tais, kurie kovoja, kad naversti nuo savo pečių ekonominio išnaudojimo junga.

Mes sveikiname Tarybų Sąjungą, jos laudai, ir mes reikiame vilti, kad mūsų šalies, Jungtinių Valstijų demokratinės jėgos su laiku perorientuos JAV politiką link taikaus bendradarbiavimo su Tarybų Sąjunga.

Kur bus sekama invazija?

Po begėdiškos invazijos į Grenadą JAV imperializmas vėl žvalgosi: kur bus padarytas sekamas žingsnis: į Nikaragvą? Į Salvadorą, jeigu ten laimėtų laudis? O gal į Čilę? Taip, dešimt metų atgal atrodo, kad Čilė paversta „saugia“ Vakarų imperializmui, kapitalizmui . . . Bet štai laikas plaukia savo ruožtu, istoriniai įvykiai vystosi savo nesulaikoma logika, ir atrodo, kad Čilės liaudis gali atsitratyti jai užkartos diktatūros, generolo Pinočeto faktinio režimo . . .

Generolas Augustas Pinočetas ir jo chunta bendra kraujai paskandinti milijonų čiliečių vilnį žengti tikros demokratijos ir laisvės keliu. Kai kam Vakaruose ir pirmiausia Jungtinėse Valstijose nedave ramybės mintis, kad Čilė, ilgiamis klusnus Vašingtono vasalą Lotynų Amerikoje, staiga pasuko JAV kapitalui nepageidaujamu keliu.

CZV nebuvo naujokė, ruošdama pirmąjį Lotynų Amerikos šalys planus. Ir Čilės ginkluotą vasalą Lotynų Amerikoje, staiga pasuko JAV kapitalui nepageidaujamu keliu.

Vakaruose atsirado nemažai kruvinos chuntos gynėjų, skelbusių, kad perversmas įvykdytas. . . gelbstint Čilės nuo chaoso. Dabar galima pažvelgti, ką gi generolai padarė savo šalies „labui“.

1973-ieji — pirmieji chuntos valdymo metai. Stadionai buvo paversti koncentracijos stovyklomis, šalyje siautėjo neręgtas politinis teroras.

1974 metais paskelbta viename iš Tarptautinės komisijos karinės chuntos nusikaltimams tirti sekretoriato dokumentų sakoma: „Kankinimo būdus Čilėje galima sulyginti su viduramžių inkvizicijos ar nacistinio gestapo praktika. Pagal nukentėjusių, teisminės medicinos ekspertų, advokatų parodymus nustatyta, kad politiniams kankinimams buvo taikomi tokie kankinimo metodai, kaip kankinimas už rankų, kankinimas elektros srove, nardinimas į šaltą vandenį ar žibala, nagų plėšimas, deginimas cigaretėmis ir rūgštimis, kankinimas troškuliu, rankų laužymas“.

Vien per pirmus Pinočeto diktatūros gyvavimo metus buvo suauždyta ir nukankinta virš 30 tūkstančių čiliečių. O kiek jų žuvo per likusius devynerius? Tikslus aukų skaičius nežinomas, o kad per dešimt chuntos valdymo metų iš Čilės emigravo milijonus žmonių — ne paslaptis. Įspūdingi skaičiai, kurie neraiškina jokių komentarų!

Fiziškai susidorojęs su politine opozicija, Pinočetas užsiėmė šalies ekonominių problemomis. Tik jos buvo spręsdamos toli gražu neatsivilgiantį nacionalinius interesus. Nacionalizuotas žmonės buvo grąžintos ankstesnėmis šeiminiškoms, žemė — latifundininkams. 1974 metais panaikinta valstybinė kainų ir darbo užmokesčio reguliavimo sistema, generolas plačiai atvėrė duris užsienio kapitalui. Amerikiečių ekonomisto M. Fridmano pasiūlyti receptai netrukus davė pirmuosius rezultatus: jau tas pačias metais kainos pašoko 300 proc., o darbo užmokesčio pakilo tik 15 proc. Vertė dėmesio detale: jeigu 1972 metais darbininkai ir tarnautojai gavo 62,9 proc. nacionalinių pajamų, tai 1974 metais jų dalis sumažėjo iki 38,1 proc. O kur dar

milžiniška bedarbių armija, kuri 1982 metais sudarė daugiau kaip trečdį visų darbingų šalies gyventojų?

Kad padėtis katasrofiška, jaučia ir pati diktatorius. Todėl ir griebiamasi įvairiausių triukų. Pats megstamiausias — žongliravimas vyriausybės ministrais. Per dešimt metų jų pasikeitė net 33. Griebiasi ir kitų gudrybių: 1977 metais buvo paskelbtas „grįžimo prie demokratijos“ šūkis. 1981 metų kovo mėnesį įsigaliojo „nacionalinė konstitucija“. Šiais mėnesiais diktatoriui nepavyko apdumti akių savo tautiečiams. Atėjo 1983 metai, kurie parodė, kad Čilės liaudis jau nebesitaiksto su esama padėtimi: buvo surengti keturios nacionalinio protesto dienos. Ir vėl aukos, nauja suėmimų banga. Rugsėjo 11 dienos nacionalinio protesto dieną Pinočetas pasirodė iš ankšto: į šalies sostinę buvo įvesta 18 tūkstančių karių. 26 žmonės, jų tarpe trys vaikai, nukauti, daugiau kaip 100 sužeista, apie tūkstantis suimti — toks buvo Pinočeto atsakymas Čilės liaudžiai.

Tačiau čiliečių pasiryžimo kovoti už savo laisvę jau negalima buvo sustabdyti. Masinio nepasitenkinimo Pinočeto diktatūra bangą išjudino ir opozicinės šalies jėgos. Rugsėjo 13 dieną Santiago 1500 žmonių auditorijai kalbėjo pasakė garsus Čilės politinis veikėjas, buvęs šalies užsienio reikalų ministras Gabrielis Valdesas. Jis paskelbė apie Demokratinio aljanso, į kurį įeina krikščionių demokratų, socialdemokratų, socialistų ir radikalų partijos, sukūrimą. Demokratinis aljansas pareikalavo sudaryti laikinąją vyriausybę, kuri per 18 mėnesių surengtų visuotinius rinkimus.

Ir šį kartą Pinočetas griebiasi gudrybės: rugsėjo 17 dieną jis nuslėgino vidaus reikalų ministrą, aviacijos generolą Enrikę Monterą, kuris užėmė šį postą nuo pat 1973 metų rugsėjo. Liaudies nekankinamą generolą Pinočetas pakvietė civiliu asmeniu — Serchijumi Charpa. Be abejonės, tai toks pat užkietėjęs fašistas, kaip ir buvęs jo kolega.

Visa Pinočeto stiprybė — durtuvose. Tačiau diktatorius jau nebegali visiškai pasikelti savo generolais: vyriausiasis karinio oro laivyno vadas generolas Fernandas Matejas pareiškė Pinočeliui, kad po kruvinosios rugsėjo 11-osios jo vadovaujami kariai dalinai daugiau nebedalyvaus represijose prieš demonstrantus.

Dabar reikia laukti naujų Pinočeto manevrų. Matyl, bus bandoma lartis su buržuazinėmis šalies partijomis. Tai bandymas sulaukti opozicinės jėgoms sudaryti vieną frontą, į kurį įeiti ir komunistai.

Visų šalies opozicinių jėgų nuomone, šalia reikalingos didžiulės permamos — reikia nuverti kruvinąjį diktatorių, sudaryti laikinąją vyriausybę ir surengti visuotinius rinkimus.

Čilės liaudis tvirtai žengia į likslį.

Kas ką rašo ir sako

Amerikoje mes visi esame pripratę prie masonų [masonų] organizacijos, kurių daugelio yra suprantama kaip pusiau juokinga pasenusių ceremonijų ir titulų grupė. Bet, ar ji iš tikro tokia jau nekaltai? Apie masonus neseniai rašė vilniškė "Tiesa". Paduodame ištraukas:

Atrodytų, jau seniai pamiršti tie paslaptiniai masonai. Pasimete istorijos labirintuose, liko šimtmečių glūdimuose. Tačiau pasaulyje turbūt tikrai niekas nešlyksta, tik keičia savo veidą. Masonai (arba frankmasonai) visa savo ilga istorija patvirtina šį teiginį: kokiems tik paveldais nesirodė jie pasauliu. . . Jeigu kas nors pastebėtų, kad teiginys „niekas nešlyksta“ tinka tik materijai, o masonybė, girdi, dvasinė sfera, tai šiuo atveju būtum nuo materijos viskas ir prasidėjo. Teisingiau, nuo akmens. Juk prancūzų kalbos žodis „macon“ reiškia „mūrininkas“. Jeigu išverstume visą pavadinimą „frankmasonas“, tai „frank“ — „laisvas“. Vadinas, „laisvieji mūrininkai“. Šis terminas atsirado gotinųjų statinių, kurių tėvynė tapo Prancūzija, epochoje. Taip buvo vadinami meistrai, dirbę su minkštesnėmis (arba „laisvomis“) medžiagomis — marmuru ir klintimis, iš kurių buvo daromi įvairūs barjeliai, bažnyčių, pilių papuošimai.

Tuo metu katalikų bažnyčia buvo svarbiausias visuomenės ideologinis institutas ir turejo lemiamą ekonominę ir politinę įtaką. Svarbiausi meno globėjai daugelyje šalių buvo vienuolių ordina, o tapytojai, rankraščių perrašinėtojai ir apipavidalintojai, statybininkai — tik vienuoliai. Tik XI amžiaus pabaigoje pasirodė keliaujančių pasauliečių akmeniniai artilerai, „laisvųjų mūrininkų“. Nuo tada gal ir atsirado pavadinimas „frankmasonai“.

Didžiulės bažnyčios ir rūmai buvo statomi dešimtmečiais: per tą laiką susiformavo davo atite su savo techniniais metodais, profesinėmis pasilaptimis. Seniausios tokių artilerų įstatai datuoti XIV a. Jie liudija, kad darbai buvo dirbami uždarose patalpose — ložėse, kurių viengungiams buvo ir miegamasis; XV a. ložė pradėta vadinti ir pati artele.

Be grynai cechninių, viduramžių amatininkai vienijosi ir į glaudesnes religinio pobūdžio sąjungas ar brolijas. Jų tikslas buvo teikti pagalbą seniems, ligotiems, netekusiems darbo, traukiantiems į tolimas keliones draugams, taip pat dvasiškai bendrauti. Ložių visuotiniuose susirinkimuose dalyvavo visi „brolijai“. Jie mūvėdavo baltas prištines ir ridedavo baltas prištines iš ožkos odos. Per priėmimo ceremoniją buvo skaitomi įstatai, priimama priesaika ir pranešamas slaptažodis. Naujieji nariai apmokėdavo banketa ir apdovanojavo „brolius“. Įvairių miestų ložės palaikė ryšius.

Nuo XVI amžiaus antrosios pusės mūrininkų cechai pradėjo smukti: naujas Renesanso architektūros stilius pakeitė darbo sąlygas ir reikalavo naujų profesinių įgūdžių. Sunkų smūgį brolijoms sudarė ir Reformacija, kuri paskelebę žygi prieš katalikų bažnyčią, prieš visas religinio pobūdžio organizacijas. Daugelis brolijų iširo arba susiliejė su cechų organizacijomis, o frankmasonų ložės išliko, tiesa, praradusios religinį atspalvį.

Pamažu keitėsi ir priėmimo sąlygos. Priėmimo priesaika ir imokėjus stojamajį mokėsi, buvo galima gauti „mūrininko“ vardą, net nelaukiant rankeje mentės. Prie masonų ėmė kiltis intelektualai. Kai kurie mokslininkai tai aiškina Jungi Reformacijos įtaka. Juk neriboto bažnytinės dogmos viešpatavimo laikais bandoma prasišverbi ir gamtos paslaptis buvo tapatinami su būrininkavimu. Mokslas buvo prienamtas tik nedaugeliu žmoniu. Gal būtent masonų ložių uždavimas ir traukė tuos, kurie nenorėjo būti sudėginti ant laužo, bet troginti dalytis mintimis, keistis idėjomis. Tai savo ruožtu viliojo nieko neveikiančius didžiūnus, kurie norėjo įlavinis ir praturtėti dvasinėmis vertybėmis. Ma-

tieki italų, tiek vokiečių fašistai uždraudė savo partijų nariams priklausyti masonų ložėms.

Galbūt po karo masonybė būtų tapusi muziejų ekspozicija, jeigu nebūt pradėjusi „antrojo gyvenimo“ naujojoje tėvynėje — Jungtinėse Amerikos Valstijose. Pirmieji „mūrininkai“ atvyko ten iš Anglijos XVIII a. pradžioje, o mūsų laikais JAV tapo didžiausiu masonybės centru, jungiančiu savo ložėse beveik aštuonis milijonus narių. Netgi „masonybės promotė“ Anglija turi tik milijoną.

Amerikos gyventojus, jautusius tam tikrą nepilnavertiskumą dėl to, kad jų šalis neturi senų istorinių tradicijų, masonai traukė būtent savo „genealogijos“ senumu. Visuomenė, neturinti kilmės idėjų „dvasinumo“ surogatą, kuris puikiai derinasi su kosmopolitiniams principais. Masonybė rado palankią dirvą klesti. Šiandien Jungtinėse Valstijose veikia du pagrindiniai susivienijimai: Siaurės apygarda, kurios centras — Bostonas, ir Pietų, kurios centras — Vašingtonas. „Laisviems mūrininkams“ priklausė absoliuti dauguma Amerikos prezidentų, nekaltant jau apie mažesnio masto valstybes veikejus. Kel Amerikos imperializmas pareiškė savo pretenzijas į pasaulinį viešpatavimą, pasiskelbė brolybės“ idėja gali būti pajuneta tarnauti Imperinei užsienio politikai. Ryšiai tarp įvairių šalių ložių tapo papildomu kanalu, kuriuo buvo siekiama „pakreipti“ šalio politiką Jungtinėse Valstijose naudanga antikomunistine ir antitarybine kryptimi.

Liūdina pagarsėjusio „Maršalo plano“, kurio tikslas buvo, duodant išmaldą, palmti negan pokarinę Europą, autorius Džordžas Maršalas irgi buvo masonas.

„Mūrininkai“ buvo ir daugelis Amerikos generolų, uoliai platinusių masonybę visame pasaulyje. Pavyzdžiui, generolas Duglas Makarturas, per Amerikos ir Korejos karą atvykęs į Japoniją, nepraleido progos ir ten paseti masonybės „seklį. Pirmiausia jis „pritraukė“ tuometinį ministrą pirmininką Katojamą.

Pirmasis smuikas

... Karšti plojimai. Publika nesiskirsto, dar ir dar kartą prašo smuikininką pagriežti ką nors virš programos.

Taip vilniečiai filharmonijos salėje dėkojo Raimondui Katiliui už nuostabų jo smuikavimą. Spalio pabaigoje jis griežė kartu su Lietuvos nusipelnusiu simfoniniu orkestru koncerte, kuris buvo surengtas Tarybų Lietuvos ir Rusijos Federacijos šiuolaikinės muzikos dienų proga.

Ne be pagrindo Raimondas vadinamas pirmuoju lietuvišku smuiku. Ir ne tik Lietuvoje. Daug ir gražiai apie jį rašė tarybinų respublikų, užsienio spauda. Lietuvišką smuikavimo kultūrą jis garbingai demonstravo daugelyje Tarybų Sąjungos miestų, daugelyje pasaulio šalių. Ir, žinoma, grojo visuose Lietuvos kampeliuose.

Sėkmė lėmė talentas, kuris ėmė ryškėti dar Raimondui besimokant Vilniaus M. K. Čiurlionio meno mokykloje. O prieš trylia metų Raimondas Katilius — Maskvos konservatorijos profesorius I. Bezrodno auklėtinis, jau pelnė laureato vardą tarptautiniame Sibelijaus Helsinkyje (Suomija) smuikininkų konkurse. Tokius pat pergalės laurus jis skynė ir Monrealyje (Kanada) 1972 metais. Tais netolimais laikais jis buvo Maskvos konservatorijos styginio kvarteto primarijus ir su šiuo kameriniu ansambliu laimėjo pirmąsias premijas tarptautiniuose konkursuose Belgrade (Jugoslavija) ir Bratislavoje (Čekoslovakija).

Myli Raimondą muzikos mėgėjai ne tik už talentingumą, įsijaučiantį muzikavimą. Jis yra aistringas lietuviškos muzikos propaguotojas, daugelio mūsų dabartinių kompozitorių kūrinių atlikėjas, daug yra įgrojęs į plėkšteles.

Vargu, ar begalime suminėti visas smuikininko gastroliinės keliones. Gal tik pasakysime, kad šių metų pabaigoje jis ruošiasi koncertuoti Jugoslavijoje, po to Pamaskvio ir kituose Rusijos miestuose, Baltarusijoje. J. Zukauskas

Nuotraukos: Tarptautinių konkursų laureatas smuikininkas R. Katilius [kairėje] ir tarptautinio konkurso Maskvoje laureatas jaunas dirigentas G. Rinkevičius po koncerto Vilniaus filharmonijos scenoje.

V. Gulevičiaus nuotrauka

Sakmė apie grybinės balą?

Daugelio vaikystės pempynių, kemsynių, šliurpabalų, kur „velniai bravorus kurdavo, laumės pašukines drobes ausdavo“, arkliai su vikvų vaikšna klimpdavo, parvykęs tėviškės nebesuranda. Nebėra Mergelės Akies — liūlianciais lieknais, keružėmis apsupto akivaro, tos gūdišios karosynės su anglies spalvos žuvimis. Dingo Vilkašepetinė, Kreivoji ir Drūtosios Bobos bala. Jų vietoje viduvasarį rugiai banguoja, raudoni, balti dobiliukai su kultūrintose klavose žydi, zuikiai po atolą striksi. Liko tik pavadinimai ir į panuovalius ištempti melioratorių didžiuliai ir jaučių nugaros akmenys.

Kaip nekeista, bet Didžioji bala, vienintelė iš dvidešimt buvusių Dubausio upelio apylinkių balų, ir šandien tebegyvuoja. Gal ją išsaugojo į dirvonus išbėgę Grybinės jaunamiškiai — žaliai tarsi rūta sužėlę aplinkui eglėnėliai ir beržynėliai, kur raudonikiai, baravykai nebe pirmus metus dygsta, tetervina, persikėlė toliau nuo viduramžių kirtimų pavasarį burbuliuoja. Tiesa, dabar Didžioji bala Grybinės — gretimo miško vardu — „perkrikštyta“. Mat, nesurastis jos „rankovių“, kadaise uždintų poetiškas vardais. Akmenvartė, Lydekėnė, Žaliamanė, Briednugarė — ar ne skambius pavadinimus Didžiosios balos užuolankos turėjo!

Ir kokia visgi toji Didžioji bala seniau buvo — tikra burtų, pasakų, gamtos paslapčių karalystė! Pavasarį iš jos — tarsi iš ežero — pajudėdavo žydros, vandeniškai augalais paspalvintos ledo lytys. Ne lytys, o nutrūktgalvių kapitonų vaikystės laivai. Bėgdavome ten, kur prasideda Dubausio upelio ištakos. Sokdavome ant atsilusio ledo gabalo, pasispirdavome eglinė kartimi. Kelionė su maudynėmis pasibėgdavo už puskiometro — Nuoskynos lankose.

Didžiojoje baloje gervės pavaraisiais šokdavo, antys perėdavo. Dunksio viduryje paversmynų ir sausos žemės sala, kuryos medžių pauksnėje kvapnioji „stumbro žolelė“ — melsva viksva tarpo. Jų kaimo seniai užgardindavo traukinė. Nuo rudens dielut Didžioji bala patvindavo. Paskum vaikiu ledu apsidengdavo. Upeliu į balą — ežerą priplaukdavo žuvų. Visos aliai vienos per „stiklo langą“ matydavosi. Tuomet seniečiai ir paaugliai čiupdavo ažuolines kuokas ir daužydavo ledą. Luokydavo lydekas ir ešerius. Tai buvo retas ir savotiškas žūklės būdas.

Prisiminta balų įtaka ne tik klimatui, upių likimui, bet ir gausioms gamtos gėrybėms. Botanikai paskaičiavo, kad vienas hektaras natūralių uogynų balose išaugina 500-600 kg bruknių, 1000 kg melnyčių, 400-500 kg spanguolių. O kur dar girtuoklės, laukiniai serbantai!

... Paklausykime, kaip pavarasio rytas toli už Ignalinos ežerų Gervėčių balose trimituoja gervės, klykajauja Minžiagirėje pempės ir ties Varniškėmis burbuliuoja tetervina. Nukeljiakite į mano tėviškę už Utenos, ir Didžioji (Grybinės) balą rinkiti spanguolių. Prisiminkime: balos girdo Nemuna ir geląja Žeimena — upėtakių upė. Pažvelkime į balas gamtos mylėtojų akimis. Parodykime žmonėms nuostabius vandens ir saulės žibinskus.

Apmažėjo, šiandien Grybinės užvadinimą gavo Didžioji bala. Bet vistiek džiugu, kad ji — gyval Kad dar neišnyko paskutinės pempės ir Dubausio upelis, versmijų pagirdytas, net ir viduvasarį per akmenėlius pasišokinėdamas alma. Balą ir upeliuką išsaugoją jautrus gamtai žmonės.

Manoji sakmė ne tik vaikystės, bet ir visoms dar gimtojoje žemėje išlikusioms baloms skirta. Pasaulyje ir šalyje dabartiniu metu rimtai susirūpinta balų likimu. Šiuo klausimu vyksta net tarptautinio lygio mokslininkų pasitarimai.

Pradžiai — žiupsnelis statistikos. Pasaulyje kol kas tyvuliuoja, driekiasi daugiau kaip 350 milijonų hektarų balų. Iš jų — 175 milijonai hektarų su pusantro metro storumu durpių klodais. Tarybų Sąjungoje vien tik europinėje dalyje — 90 milijonų hektarų balų, o dar tundra, miškų, raistų plotai! Ištosios teritorijos tarsi „balų valstybės“ šalyje ir pasaulyje!

Balos — natūralios vandens saugyklos, upių ir upelių maitintojos. Be jų negalima lygsvara gamtoje — tokią poziciją užėmė didesnė dauguma dirvožemio, klimato tyrinėtojų, botanikų, zoologų, miškininkų.

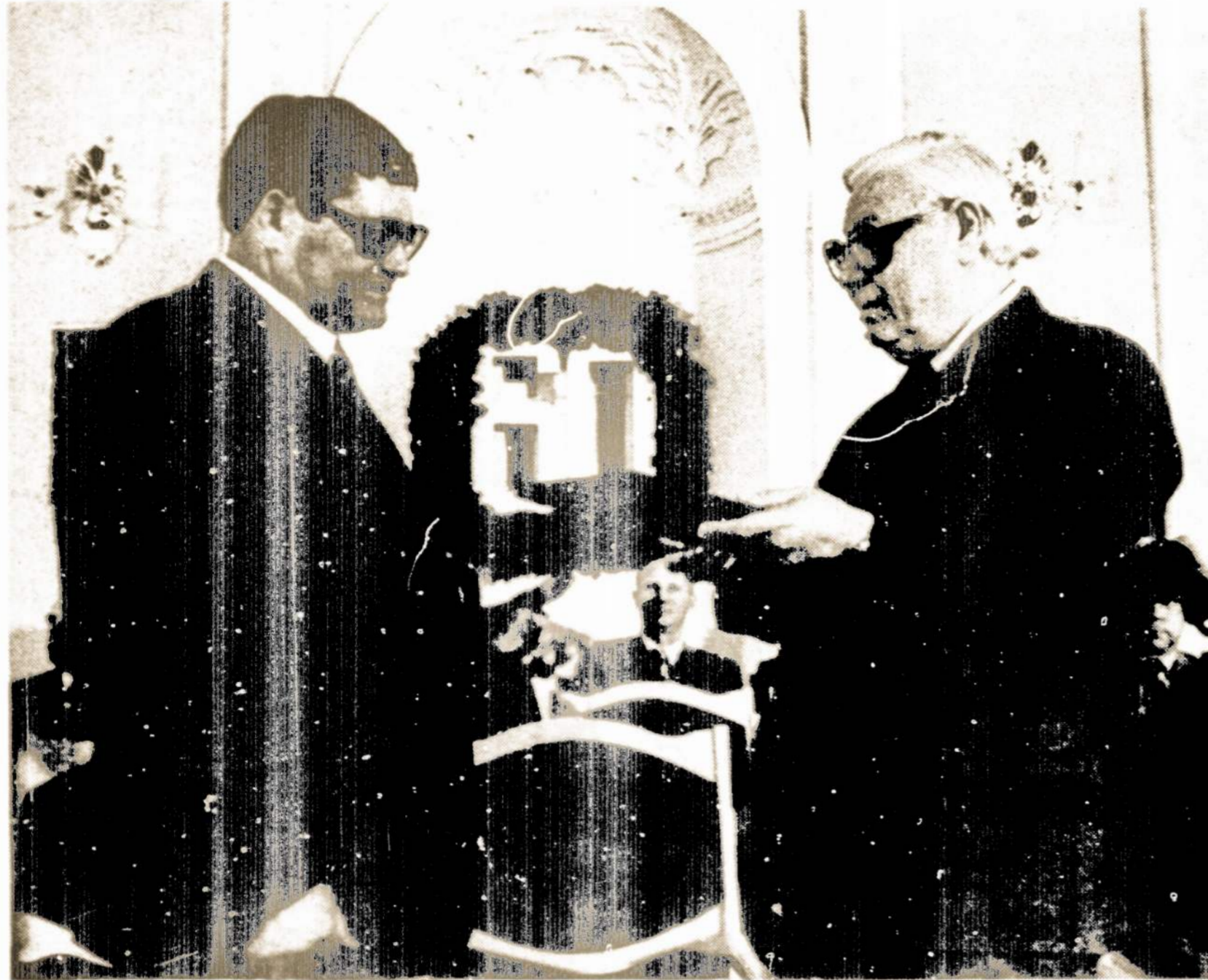
Šiandien mes įsitikinome: nusausinus balas, „pavargęta oro drėgmė, klimatas tampa sausesniu. O kokios nuostabios vandens saugyklos balos, padengtos kilmųjų — durpinių samanų kilimu. Jos girdžiai sugeria vandenį, o garina jį tauriai, daugiausia karštymėčiu, kai žemei reikalinga drėgmė. Paskaičiuota: 100 gramų sausų kilmųjų sugeria net 1,5 — 2 litrus vandens.

Prisiminta balų įtaka ne tik klimatui, upių likimui, bet ir gausioms gamtos gėrybėms. Botanikai paskaičiavo, kad vienas hektaras natūralių uogynų balose išaugina 500-600 kg bruknių, 1000 kg melnyčių, 400-500 kg spanguolių. O kur dar girtuoklės, laukiniai serbantai!

... Paklausykime, kaip pavarasio rytas toli už Ignalinos ežerų Gervėčių balose trimituoja gervės, klykajauja Minžiagirėje pempės ir ties Varniškėmis burbuliuoja tetervina. Nukeljiakite į mano tėviškę už Utenos, ir Didžioji (Grybinės) balą rinkiti spanguolių. Prisiminkime: balos girdo Nemuna ir geląja Žeimena — upėtakių upė. Pažvelkime į balas gamtos mylėtojų akimis. Parodykime žmonėms nuostabius vandens ir saulės žibinskus.

Leonardas Grudinskis

Tarybų Lietuvos kultūrinė kronika

Nuotraukoje: Lietuvos KP Centro Komiteto pirmasis sekretorius draugas P. Griškevičius įteikia rašytojui Alfonsui Bieliauskui dokumentų dėl Lietuvos TSR liaudies rašytojo garbės vardo suteikimo. A. Sabaliausko nuotrauka

ALFONSAS BIELIAUSKAS—LIAUDIES RAŠYTOJAS

Su prozininko Alfonso Bieliausko vardu glaudžiai susijusi visa pokario tarybinė lietuvių literatūra. Į jos puslapius rašytojas atvedė naują herojų — aktyvų socializmo ir klasių kovos dalyvį, kurį iškart priėmė ir pamilo skaitytojai. Romanų "Rožės žydi raudonai", "Mes dar susitiksime, Vilma!", "Kauno romano", "Ramių laikų" ir kitų knygų herojai — jauni žmonės, praėję dramatišką pokario išbandymų metą, kuris juos užgrūdino tolesniems darbams ir kūrėbai. Naujausiose rašytojo knygose vaizduojamas pilnakraujis šių dienų gyvenimas, piešiami amžininkų paveikslai. A. Bieliausko kūryba susilaukė plataus pripažinimo ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Tarybų šalyje, užsienyje.

Spalio penktąją rašytojui A. Bieliauskui sukako 60 metų. Už didelius nuopelnus lietuvių tarybinei literatūrai ir aktyvų dalyvavimą visuomeniniame gyvenime ta proga jam suteiktas Lietuvos TSR liaudies rašytojo garbės vardas.

Vilniuje, Meno darbuotojų rūmuose, įvyko iškilmingas rašytojo pagerbimo vakaras. Jubiliatą nuodirdžiai pasveikino ir įteikė dokumentą dėl Lietuvos TSR liaudies rašytojo garbės vardo suteikimo Lietuvos KP Centro Komiteto pirmasis sekretorius draugas P. Griškevičius.

Apie A. Bieliausko gyvenimą ir kūrybą papasakojo Lietuvos TSR nusipelnęs meno veikėjas rašytojas M. Sluckis, literatūros kritikas B. Raguotis.

SEKMINGOS GASTROLES

Iš gastrolių Maskvoje sugrįžo Kauno valstybinio dramos teatro kolektyvas. Tai buvo trečioji seniausio Lietuvos teatro išvyka į šalies sostinę. Dvi savaites Maskvoje viešėjo Kauno dramos teatro aktoriai parodė septynis savo repertuaro spektaklius. Lietuviškajai dramaturgijai atstovavo V. Krėvės "Šarūnas", J. Grušo "Ginta-

rinė vila". E. Ignatavičiaus ir J. Vaitkaus "Svajonių piliigrimas". Sostinės žiūrovai taip pat pamatė keletą rusų klasikų, tarybinių ir užsienio dramaturgų veikalų.

Pagrindinius vaidmenis atliko LTSR liaudies artistai R. Staliūnaitė, J. Budraitis, A. Masiulis, nusipelnė artistai G. Balandytė, D. Kazragytė, L. Zelčius ir kiti.

Kauniečių pasirodymą šalies sostinės scenoje gerai įvertino teatro kritikai, žiūrovai.

NAUJAS DOKUMENTINIS FILMAS

Lietuvos kino studijoje sukurta dviejų dalių dokumentinis filmas "Justas Paleckis". Jo autoriai — režisieriai A. Digimas ir A. Tumas.

Naujasis filmas — tai biografine apybraiža, atskleidžianti žiūrovams reikšmingiausias TSRS valstybinio ir partinio veikėjo, žurnalisto, rašytojo J. Paleckio gyvenimo ir veiklos puslapius.

Lietuvos ir Latvijos archyvuose, kaip pasakoja filmo kūrėjai, pavyko rasti didžiojo mežiagos apie J. Paleckio gyvenimą Rygoje, žurnalistinių darbų, antifasistine veikla buržuazinėje Kaune.

UOSTAMIESČIO DAILININKŲ DARBAI

Daug originalių suvenyrų TSRS nacionalinės parodos Kopenhagoje Tarybų Lietuvos ekspozicijai pateikė Klaipėdos "Dailės" kombinato dailininkai ir liaudies meistrai. Į Daniją iškeliavo beveik šimtas papuošalų iš gintaro, sidabro ir melchioro, staltiesių, rankšluosčių, takų ir tautinių juostų iš lino ir medvilnės.

Didelę meninių darbų siuntą kombinato meistrai paruošė ir tarptautinei mugei Bulgarijos Liaudies Respublikos Plovdivo mieste.

Susipažinti su klaipėdiečių menininkų darbais galima ne tik parodų salonuose ir "Dailės" parduotuvėse. Kombinato architektai projektuoja uostamiesčio bei Žemaitijos rajonų įmonių bei ūkių interjerus ir eksterjerus. TSRS valstybinės premijos laureatės A. Banytės freskos puošia miesto ligonines, Šilutės rajono TSKP XXV suvažiavimo tarybinio ūkio visuomeninius pastatus Juknaičiuose, Lenino komjaunimo premijos laureatas R. Midvikis sukūrė rašytojos I. Simonaitės skulptūrą Klaipėdos kraštotyros muziejui, antkapį paminklą ir memorialinę lentą kompozitoriui B. Dvarionui.

Nemaža Klaipėdos "Dailės" kombinato dirbinių eksportuojama į Japoniją, Austriją, Vengriją ir Olandiją.

KONCERTINĖ KELIONĖ ŠVEDIJOJE

Dviem savaitėms į Švediją buvo išvykusi Lietuvos TSR valstybinio akademinio operos ir baletu teatro artistų grupė: vokalistai — TSRS liaudies artistas V. Noreika, respublikos nusipelnęs artistas I. Milkevičiūtė, A. Stasiūnaitė, baletu solistai — respublikos liaudies artistas V. Kudžma, R. Railaitė, G. Sakalauskaitė ir kiti, kordebaletu trupė. Koncertinėje programoje buvo klasika, tarybinių ir lietuvių kompozitorių kūrinių ištraukos.

Lietuvos artistai koncertavo šešiuose Švedijos miestuose ir visur susilaukėdavo karštų plojimų. Ypač neužmirštama išpuodį paliko pasirodymas pagrindinėje Stockholm koncertų salėje, talpnančioje pusantro tūkstančio klausytojų.

Paršviežti į namus laikraščiai su nuotraukomis, palankiais kritikų įvertinimais liudija, kad Tarybų Lietuvos meno meistrų gastroles Švedijoje buvo sėkmingos, kad jos prisidėjo prie tolesnio Tarybų Sąjungos ir Švedijos kultūrinio ryšių stiprinimo.

ILGĖJA TURISTINIAI MARSŪRTAI

Prie 25 metų buvo įsteigta Lietuvos respublikinė turizmo ir ekskursijų taryba. Jos žinioje esantys kelionių ir ekskursijų biurai dabar respublikos gyventojams siūlo daugiau kaip 600 kelionių lėktuvais, laivais, traukiniais, autobusais. Vien praėjusiais metais ekskursijose dalyvavo beveik trečdalis Tarybų Lietuvos gyventojų, o 180 tūkstančių keliavo įvairiais turistiniais maršrutais.

Daug žmonių vyksta susipažinti su Tarybų šalies miestais didvyriais, sąjunginių respublikų sostinėmis, lankosi vietose, susijusiose su V. Lenino gyvenimu ir veikla. Rengiamos grupinės kelionės lėktuvais, kruizai, apilankant užsienio šalių uostus, šeimyninės kelionės, įvairių turizmo rūšių maršrutai.

Kiekvienais metais vis daugiau keliautojų atvyksta į Tarybų Lietuvą. Labai populiarios ir gerai žinomos Birštono, Ignalinos, Palangos, Trakų turistinės bazės. Pernai respublikoje aptarnauta beveik 75 tūkstančiai turistų.

Rinkinį sudarė V. Petkevičienė

Kai visas miestas mokykliniais varpeliais skamba . . .

Tarp užsienio lietuvių, besilankusių Lietuvoje, yra nemaža, kurie matė mokslo metų pradžios tradicijas Vilniaus universitete arba sostinės vidurinėse mokyklose, kuriuos jaudino išpuodingos iškilmės. Gražu Lietuvoje tą dieną, kai prasideda naujieji mokslo metai.

Visur Lietuvoje pirmosios mokslo metų dienos iškilmės turi daug ką bendro, panašaus, nors kiekvienas jas išgyvena savaip, individualiai. Tačiau drauge ieškoma ir savitų formų, siekiama savitų tradicijų sukūrimo. Kai kur tai padaroma labai išpuodingai, kuo kaip tik teko išimti įsitikinti. Pirmąją mokslo metų dieną praleidau ne Vilniuje, nors, atrodė, kaip tik čia reikėjo būti (anūkė išėjo į pirmąją klasę naujausioje Vilniaus vidurinėje, 54-oje, mokykloje Justiniškėse), bet darbo reikalai paskatino išvykti į Klaipėdą.

Jeigu, pavyzdžiui, Vilniuje naujųjų mokslo metų pradžia švenčiama kiekvienoje mokykloje atskirai, tai klaipėdiečiai šią šventę paverė viso miesto tradicija.

Viskas prasideda ankstyvą rytą, prie K. Donelaičio paminklo, kur renkasi prie paties K. Donelaičio aikštės prisiglaudusių Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetų studentai ir dėstytojai. Anksčiau pradžios laikas būdavo tiksliai septyni valanda ryto, bet vėliau teko daryti pataisą: būdavo pernelyg tamsu, fotografai neturėjo kaip dirbti. Kažkas prisiminė, jog saulė Klaipėdoje teka bene 26 minutėmis vėliau negu Vilniuje, t. y. ji per Lietuvą keliauja beveik pusę valandos. Bet ir atsižvelgus į tai, kartais šviesiau nebūna: ši kartą iš ryto Klaipėdą apgaubė tirštą rūką, nuo medžių krito jis tarytum lietus. Tik kai jis atėjo, vėl išvyravo giedra, kuri sauringu saulės spindėjimu gaubė Lietuvą visą šią vasarą . . .

Rugsėjo pirmosios dienos iškilmių pradžia Klaipėdoje — K. Donelaičio vainikavimas. Skamba senosios lietuvių liaudies dainos, K. Donelaičio posmai ir Just. Marcinkevičiaus eilės apie didįjį būrų poetą. Paskutiniojo kurso studentai atneša ažuolų vainiką, merginų rankose virpa žvakelių liepsna. Aukštai pakeliamas vainikas, ir jis apjuosia poeto kaklą. Prie paminklo dedamos gėlės.

O aštuntą valandą trisdėšimt minučių, kai saulė jau aukštokia pakopėjusi, prie V. Lenino paminklo, ant laiptelių išsiriškia vaikų atstovai iš visų miesto mokyklų, susirenka miesto vadovai, švietimo darbuotojai, mokyklų direktoriai. Skamba šilti ir pakilius sveikinimo žodžiai, nuotaikingi muzikos garsai ir eilės.

Pasibaigus iškilmingo mokslo metų atidarymo ceremonijai, visi prie paminklo stovėję vaikai bėga per gatvę, kur jų laukia išsiriškiausios lengvosios mašinos — kiekvienas sėda į savo mokyklos automobiliką, o mašinų eilė pasuka per Danės tiltą, per senamiestį į pietus, į naujuosius miesto rajonus. Visas kelias jiems atviras. 26 vidurinių mokyklų, o taip pat gausių specialiųjų, profesinių vidurinių mokyklų automobiliai ilga eile nusitęsia per miesto gatves, visi jiems duoda kelią, o pro mašinų langus iškisė rankas skambiančių mokyklinių varpeliais, kviečiančiais į pamoką, vaikai.

Skamba visa Klaipėda mokykliniais varpeliais! Ir mašinų eilė retėja, kiekviena pasuka prie savo mokyklos, kur tęsiasi iškilmės. Varpeliai dar ilgai dindi miesto gatvėmis, kur tęsiasi iškilmės. Varpeliai dar ilgai dindi miesto gatvėmis, nes mokyklų automobiliai grįžta per Danės tiltą į šiaurinę miesto dalį, kur taip pat susirenka mokyklose visi laukia savo pasiuntinių, grįžtančių iš pagrindines iškilmių vietos . . .

Bet mokslo metų atidarymo šventė nesibaigia. Iš miesto kultūros rūmų, atsibuvę oficialiojoje dalyje, išvirsta Klaipėdos studentai ir dėstytojai, kurie kaip tik daug nusipelnė, kad tradicija įgytų patrauklų, darnų scenarijų. Jie linksma eisena patraukia H. Manto gatve į fakultetų rūmus. Kelias veda per S. Daukanto gatvę į S. Nėries gatvę, kur įsikūrę Lietuvos TSR valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetai. Priekyje ant trijų eiklių žirgų — vėlavnešiai (ant jų — "Viva regia solis"), po to — puošnus studentų orkestras ir, žinoma, pagrindiniai šventės "kaltininkai" — pirmakursiai, vadinami "fukais", kurių išmėginimui "senbūviai" panaudoja visą sąmojų ir išradingumą. Ir į savo didįjį "egzaminą" pirmakursiai keliauna per Klaipėdą ne šiaip sau, o "pakinkyti" — apjuositi viena ilga virve jie traukia karietą, kurioje sėdi jų teisėjas ir budelis, žinoma, vyresniųjų kursų studentas.

Eisena, sustojusi prie aukštosios mokyklos rūmų, susipažįsta su M. Mažvydo skulptūrų parko gyvomis parodijomis. Po to mokyklos kieme vyksta linksmas karnavalas, skirtas pirmakursių "krikštui", jų "grūdinimui" ir priėmimui. Bet argi nupasakosi visą tą nuotaikingą ir išradingą spektaklį?

Mano senas pažįstamas iš tos pačios Kauno VI gimnazijos, pirmasis ir dabartinis Klaipėdos fakultetų proktorius Vytautas Jakelaitis, beje, ypač daug padaręs ne tik aprašytoms tradicijoms gimti ir išgalėti, bet ir iš viso labai prisidėjęs prie kultūrinio Klaipėdos klimato išpuodingo pagerinimo, juokauja: "Jaunimas pirmąją dieną taip išsišėlsta, kad sekantią į paskaitas ateina su geru noru studijuoti . . ."

Prieš penketą metų mokslo metų pradžią sutikau Amerikoje. Net nepastebėjau, kad tokio įvykio ženkli būti — pilka, kasdieninė diena. Tad turbūt neatstiktinai tautiečiai stebisi, kai, apsilankę Lietuvoje, rugsėjo pirmąją mato tėviškę tarytum naujai pražudusią vaikų, einančių į pirmą mokslo metų pamoką, rankose — gražiausios gėlės. Gėlės mokytojams!

Vieną tokią dieną Lietuvoje viešėjo jauna lietuvaitė iš Brazilijos — ten gimusi ir augusi. Ji kaip tik — švietimo darbuotoja. Ją taip sujaudino mokslo metų atidarymo Lietuvoje iškilmės, kad nusprendė ką nors panašaus padaryti Brazilijoje. Ir atsiuntė nuotrauką vaikų vorėlė eina į mokyklą su gėlėmis rankose. O greta prirašė: matai, kaip ir Lietuvoje, į pirmą pamoką eina vaikai su gėlėmis!

Vytautas Kazakevičius

SKAITYKITE IR REMKITE "LAISVĖ"

Juos subičiuliavo talentas

Nuotraukoje: Z. Valuntos muziejus po atviru dangumi. A. Dilio nuotrauka

Atvažiuoti į Anykščių rajono Svėdasų kolūkių paskatino garsas apie neįprastą žvėryną. Ir nors jo neramios jokiam zoologijos sodų sąrašė, tačiau kūrėjo pavardė tapo plačiai žinoma. Tai liaudies meistras Zenonas Valunta.

Pirmą sykį gyvenime išvydau žvėryną be narvų. Štai iššėpusi dantis juodoji pantera. Galima drąsiai priėti ir paglostyti ją. Greita — vilkas, šleivakojė meška. Išdžiūti atmetęs ragus stovi briedis, pievutėje ganosi stirnos, o po ažuolu smaguriauja gilės šernai.

Visi šie žvėrys . . . mediniai. Juos išdrožė Zenonas Valunta. Apie juos auksinės rankas, meninį skonį byloja daugybės lankytojų įrašai atsiliepiamų knygoje.

Aistrą drožinėti Z. Valunta pajautė dar tada, kai ganė ūkininkų bandą. Jo kraštietis, liaudies rašytojas Juozas Baltušis, vaikystėje piemenavęs kartu su Zenonu, ir dabar prisimena nepaprastą savo draugo pastabumą. Būtent Valuntą piemenuko Alyzo prototipu pasirinko Baltušis novelių romane "Parduotos vasaros".

Tapti skulptoriumi Valunta svajavo ir vaikystėje, ir bernaudamas pas buožes. Deja, tam nebuvo jokių sąlygų. Šiam pomėgiui jis pasivertė tik pokario metais. Kai jo mediniam žvėrynui pasidarė ankšta sodybos kieme, kolūkis išskyrė liaudies meistrui žemės sklypą, padėjo pasistatyti naujus namus.

Pastaraisiais metais atsirado daug naujų draugų. Tai melioratoriai, kurie gabena Valuntai iš pelkių ir raištų išrautas keičiausių formų

kelmus — puikiausią žaliavą auksinėms meistro rankoms. Tačiau labiausiai laukiamas Valuntos svečias — jo vaikystės draugas J. Baltušis. Gal todėl, kad pagrindinė rašytojo tema — kaimo gyvenimas.

Nors jau daugiau kaip pusę amžiaus gyvenu mieste, — sako šis populiariausias Lietuvoje prozininkas, — tačiau dažnai matau save piemenuką. Man kiekviena išvyka į kaimą — grįžimas į vaikystę, o susitikimas su vaikystės draugais — tikra šventė.

J. Baltušis, ko gero, dažniausias žemdirbių svečias. Po to, kai pasirodė jo nauja knyga "Sakmė apie Juza", autorius pabuvojo beveik visuose Lietuvos rajonuose, šimtus kartų susitiko su valstiečiais. Rašytojas ypač mėgsta šnekučiuotis su pagyvenusiaisiais žmonėmis, taip pat moksleiviais, kuriems dabar tiek, kiek kažkada buvo jam ir Zenonui — piemenukams iš "Parduotų vasarų".

Susitikimuose su kaimiečiais, — pasakoja J. Baltušis, — mane dažnai klausia, kuo dabar taptų Alyzas, kuo Juza. Dėl Alyzo viskas aišku: "gyvas dokumentas" — Valunta. O apie Juza — savotišką atsiskyrelį, pelkių kurnį — dažnai pasikalbame su Zenonu. Mano "Sakmės" herojus išgyveno iki tų metų, kai Lietuvoje prasidėjo kolektyvizacija. Patyręs gyvenime daug vargo, socialinės neteisybės, jis visa širdimi pritarė mūsų kaimo nūdienai, kaip tada pritarė kuriamai kolūkinei santvarkai.

Juozas Budrys

Judita Vaičiūnaitė

Tarsi skraidantis ežeras

Tarsi skraidantis ežeras — kybai viršum manęs: jei pašauksiu vardu — nusileisi, o aš pražūsiu, vėl pavirsiu gelme — vandenžolį tamsžaliu ūgesiu, jei tik žiemvėjo gūsis taveš tolyn nuneš.

Tarsi skraidantis ežeras — vis dar grįžti ir grįžti, ištuštėjusiam saulėtam mirksny mane iširinkęs — tavo vardas širdy man įrežtas kaip kryžius, kaip inkaras, akyse tavo bruožai — tai švelnus, tai vėl griežti.

Tarsi skraidantis ežeras — žemas, sunkus debesis, tu vis tiek mane užskandinsi, jei mudu išlikom po žvėrbiais vėtrų gūsiams, — po gruodžio žaibais ir po plikšalom — dar tik ašaros neatitirpo, ir tu dar darsi.

Kultūros Atgarsiai

V. Mykaloičio-Putino "Altorių šėšelyje" iki šios dienos lieka šėdėvuri mūsų tautos literatūroje. Ši knyga pasirodė 1933-aisiais metais, šešeri metai po to, kai fašizmas įsigalėjo Lietuvoje ir maždaug šešeri metai prieš tai, kai fašizmas pradėjo brastėti, — tai yra, kaip tik viduryje tos klerikalų remiamos tautininkų diktatūros eros, kai gambiausieji Lietuvos rašytojai įvairiais būdais ir įvairiais tempais radikaliai . . . Stasys Lipskis sekamame straipsnyje gyvdena "Altorių šėšelyje" rolę. Red.

Prieš pusę amžiaus pasirodęs V. Mykaloičio-Putino romanas "Altorių šėšelyje" šiandien yra mūsų nacionalinės literatūros pasididžiausias, vienas jos iškilusių kūrinių. "Išdamasias" rašyti "Altorių šėšelyje", aš nesitikiu, kad mano sunkokas veikalas padarys tokią triukšmingą karjerą, — yra pripažinęs autorius po šio kūrinio pirmųjų metų. Dar po poros metų literatūros kritikas K. Korsakas tvirtino, jog "Putino romanas susilaukė mūsų visuomenėje ir spaudoje teko didelio susidomėjimo, tiek kalbų ir visokeriopų įvertinimų, kaip ne vienas kitas naujosios lietuvių literatūros kūrinyje ligi šiol".

Penkiasdešimt metų — toks palyginti dar trumpas romano amžius. O apie jį jau sukauptas turtingas literatūrinis tyrimų palikimas: straipsniai ir recenzijos, knygos ir studijos, polemikai pasisakymai ir eseišiniai etudai. . . Susisteminti ir apibendrinti visą šią gausią literatūrinę kritinę medžiagą — nelengvas uždavinys. Jo emesi Kazys Ambrašas. Dabar skaitytiniai, literatūros specialistai turi progos susipažinti su šio kritiko knyga "Romano likimas arba Ludo Vasario draugai ir priešai".

Tai pirmasis bandymas apžvelgti per pusę amžiaus išskirtinį dėmesį pelniusio romano "Altorių šėšelyje" vertinimus bei nagrinėjimus, pateikti išsamią jų kritinę analizę. Juk romanas, K. Ambrašo žodžiais tariant, ir šiandien tyrinėja rašytojai ir politikai, literatūros kritikai ir publicistai, sociologai ir estetai, dialektikai ir dogmatikai, materialistai ir idealistai, humanistai ir atžagareiviai, ateistai ir Romos katalikai, klierikai, kunigai ir vyskupai, atvirai save tituluodami, veikdami savo autoritetu ar slepdami šį po pseudonimais. Pavydėtinai romano likimas: nuo beveik nepripažinto kūrinio iki lietuvių literatūros etalono, iki pirmojo mūsų psichologinio-intelektualinio romano, su kuriuo lyginami šiuolaikiniai lietuvių rašytojų romanai, kuris gretinamas su Getes ir Lermontovo, Flobero, Stendalio ir Balzako, Tomo ir Henriko Manų knygomis. . .

Kaip apibūdina monografijos autorius, V. Mykaloičio-Putino romanas yra savotiškas literatūros brangakmenis, kurį vartydamas, "geriesi vis naujais spalvų, šviesos ir šėšelių deriniais". K. Ambrašas kantriai ir išsamiai atskleidžia visą su šiuo kūriniu susijusios literatūros kritikos panoramą, pateikia savitas ir įdomias romano vertinimų interpretacijas. Nelengva aprepti pusę amžiaus literatūrinį pulsą, pasiekti daugelio vertinimų kūrybinės išakos, jų rezonanšą visuomenėje. Pasitelkęs gausią bibliografinę medžiagą, autorius nepasakė citatų gausybėje, o gyvai, su įkairšiu rutulioja savo mintis, daro aiškia takoskyra tarp rimtų profesionalių romano vertinimų ir subjektyviuotų, tendencingų išpuolių. Kiekvieną teiginį kritikas paremia svarbiais argumentais, dalykiška analize, objektyviais faktais. Kartu vengiamo visiško pasipriešinimo, neprefeuduoja jį galutinai atsakymus: susimąstymo patuze ar abejojone pakelia emocinę knygos įtaigą, padidina teiginių svorį.

Knygos turi savo likimą — lotyniškai skelbia K. Ambrašo monografijos pirmosios dalies paastratė. Neeilinis "Altorių šėšelyje" likimas ir tampa pagrindiniu subtilios kritiko analizės objektu. Atidžiai permaštoma romano brandinimo ir kūrimo istorija, pasitelkiamos gausios rašytojo biografinės detalės. "Altorių šėšelyje" ver-

romaną interpretuoja vidurinių mokyklų moksleiviai. Autorius išstudijavo vyresniųjų klasių moksleivių rašomuosius darbus romano "Altorių šėšelyje" tematika ir daro svarbią išvadą, jog ir šiuolaikiniam jaunimui artimas bei mielas yra pagrindinis kūrinio herojus Ljudas Vasaris. Jo veržimasis į gerį, į prasmingą gyvenimą visada žavejo ir tebežavi moksinius.

Remiantis literatūros kritikos meniniu interpretacijų kontekstu, K. Ambrašo monografijoje nuodugniai analizuojama V. Mykaloičio-Putino romano estetinė vertė. Daug dėmesio skiriama tokiems svarbiems kūrinio komponentams, kaip kompoziciniai pradmenys, gamtos vaizdai, lyrinimas, turtingas žodynas, savitas rašytojo stilius.

Antroji K. Ambrašo knygos dalis skirta pagrindinio veikėjo Ludo Vasario paveiklo analizei. Čia ieškoma paralelių tarp Vasario ir autoriaus, aptariami autobiografiniai motyvai ir meninė rašytojo išmone. Čia Ljudas Vasaris analizuojamas ryškiai nutapytame gyvenimo realijų fone.

Ludo Vasario kelią į išsivadavimą kritikas traktuoja kaip dialektiską procesą. "Mykaloičio-Putino sukurtas Ludo Vasario personažas, — pastebi autorius, — tai polifoniškai ryškūs herojus, hėrojus iš simfoninio "Altorių šėšelyje" romano". Monografijoje akcentuojama objektyvi Ludo Vasario poelgio ir romano autoriaus pozicijos reikšmė, kuri jau patirčiai savaime buvo antikerikaline, prieštaraujanti bažnyčios dogmoms, krikščioniškai moralei.

K. Ambrašo knygoje pateiktas spalvingas literatūros mokslo ir kritikos vertinimų spektras. Jo monografija išryškina ir apibendrina gausias V. Mykaloičio-Putino romano interpretacijas, iškelia visuomeninę, idėjinę bei estetinę kūrinio reikšmę. K. Ambrašo knyga parašyta gyvai ir nuotaikingai.

Leidimas — meskere

Kavahučio ežeras Japonijoje visada buvo mėgstama Kavahučio miesto gyventojų poilsiu vieta. Ir vasarą, ir žiemą čia labai daug meškeriojų. Praėjusiais metais vieno viešbučio, esančio netoli ežero, savininkai nutarė padėti kabluko ir valo ritėmis, pastatydami joms didžiulės žuvies formos laivą. Laivas pagomnis, tačiau ne visi gali jį pateikti. — Ileidžiama tik su meškerėmis. Pro salono langą vienu metu gali meškeruoti 12 žmonių.

Kasdieninė Lietuva

Jadžintų kolūkio pirmininko pavaduotoja Birutė Gaigalėnė rašo:

— Tėvams visada rūpi, kad dukros gautų šaunius vyrus, sūnūs — geras nuotakas. Šie klausimai gal kiek kitokia forma nuolat rūpi ir mūsų kolūkio vadovams. Juk darni, tvirta šeima — tai kaimo rytdiena. Kuo daugiau vestuvių — tuo daugiau vaikų, tuo linksmesnis, jaunesnis bus ūkis, šviesesnis jo rytdiena.

Jeunų kolūkiečių mūsų ūkyje vis gausėja. Tik šiais metais, baigę mokslus, sugrįžo į ūkį vienuolika ūkio stipendininkų. Devyni jaunūkių išvyko mokyti — jiems ūkis irgi skyrė stipendiją. Dar devyni tebesimoko. Mokosi įvairiai — kaimo profesinės technikos mokyklose, žemės ūkio technikumuose, aukštesiose mokyklose, nes visokių reikia specialistų.

Stengiamės daugiau męglnų orientuoti į žemės ūkio specialybes. Antai Virginija Diržytė, gaudama ūkio stipendiją, mokyti Panevėžio 24-ojoje kaimo profesinėje technikos mokykloje, įgis virėjos specialybę. Mariją Sokolovą pasiuntė mokyti į Vabalninko tarybinį ūkį-technikumą, Valdemara Vaikutytę iš Kauno ekonomikos technikumui į ūkį grįš teisininke, Julija Trimbelytė taps agronomė su aukštoju išsilavinimu.

Manome, kad kaip tik pats ūkis turi pasrūpinti jam reikalingais kadrais, darbininkų pamaina. Nuosėrdžiai draugaujame su Jadžintų vidurine mokykla. Mūsų kolūkio pirmininkui Romualdui Kriaučiūnui mokyklai reikalingi visad kaip savi, jis neskiria jų nuo ūkio. Užtat ir mokiniai neturka pajusti gerį, nuosėrdžių vyresniųjų žodį, paramą. Tėvai irgi tampa gerais pagalbinkais, pataria vaikams rinktis kaimui reikalingas specialybes.

Savo ruožtu mokykla daug padeda ūkiui. Jos direktore Banga Prokšiene daugelio bendrų sumanyimų organizatore, kolūkio jaunimo vaktėja. Vasarą ūkyje veikia moksleivių gamybine brigada, jaunieji nemažai padeda lauko darbuose. Čia dažnai formuojasi ir būsimi jų darbuoju.

Jaunų žmonių kolūkyje netrūksta. Vien komjaunimo organizacijoje 56 nariai. Žmotes darbūts, aktyvūs. Stengiamės nuolat gerinti kaimo žmonių darbo ir poilsio sąlygas. Jūžintuose veikia kultūros namai, yra medicinos įstaigos, parduotuves, vaikų darželis. Vise tai dar traukia jaunimą į kaimą. Jauni žmonės darbo nesibaido, tačiau nori dirbti ne bet kaip, nori po darbo tinkamai pailsėti. Argi tai nėra normalūs žmogiški norai?

Ne veltui pradžioje užsiminau apie vestuves. Vyrų

ku kol kas daugiau, ted merginos pas mus laukiamos — kalpmat atšokam vestuves. Ūkis jaunavedžiams visad stengiasi padėti — skiriame butus, duodame pašėlpą. Daug statom gyvenamųjų namų. Neatsitiktinai ir vaikų darželį reikėjo plėsti, jau galvojame, kad reiktų statyti naujus rūmus.

Arba vaikinai. Išėję į tarnybą Tarybinėje Armijoje, jie tarsi tebelieka ir mūsų kolektyvo nariais — susirašinėjame, palaikome ryšius. Beveik visi po tarnybos grįžta į kolūkį. Štai jums nuotakas, ir jaunikiai. Mokykitės, atvažiuokit, kurkit šeimas, toliau gražinkit mūsų kaimą.

Įvairios žinios

Washington. — Daugiau kaip \$1 milijoną nuostolių padarė bomba, sprogsi Kapitoliuje lapkričio 7 d. nakti. Kadangi nebuvo posėdžių, tai niekas ir nenukentėjo. Atsakomybę prisimė Armed Resistance Unit, kovojantis prieš JAV veiklą Grenadoje ir Libane.

Manila. — Filipinų opozicijos partijos reikalauja, kad iš Filipinų būtų pašalintos karinės JAV bazės, nes jų buvimas grasos šalies saugumui. Čia vykstantis konferencijoje prieš branduolinią karą opozicijos vadas Jose Diokno aiškino, kad karu atveju tarp dviejų didvalstybių Filipinai gali tapti pagrindiniu taikiniu.

Geneva. — Tarptautinis Raudonasis Kryžius kreipėsi į pastūrinčius Vakarų valstybes, prašydamas paukoti 8,100 tonų maisto ir \$3 milijonus badaujančioms Afrikos šalims.

STREIKUOJA GREYHOUND TARNAUTOJAI

New York. — Daugiau kaip dvylika tūkstančių tarp miestinio susisiekimo Greyhound kompanijos tarnautojų išėjo į streiką, protestuodami prieš darbdavių planus numušti atlyginimus 9.5 procentų. Dirbantieji tvirtina, kad kompanija nori numušti ne tik atlyginimus, bet ir įvairius kitus priedus.

Paaikšėjo, kad Greyhound dirba su pelnu ir per trečiąjį šiu metų ketvirtį uždirbusi \$36.3 milijono, bet dabar dirbantiesiems grasina, kad atleis juos, jei per savaitę nesugrįš į darbą.

GRAFOMANAS KELIAUJA Į VILNIŲ

Tarp gausių mūsų amžiaus ligų yra viena, prieš kurią dar nesurasti vaistai, ir vargu ar jie kada nors bus surasti. Tai — beviltiškas noras rašyti. Rašyti bet ką, bet kur — tik rašyti, ir ši liga paprastai vadinama grafomanija.

Yra grafomanų, kurie supranta savo ligos simptomus ir tą garbingai pripažįsta. Kartais slepia savo nelaimę, kartais juokauja iš jos. Tačiau lietuviškoje išėivijoje yra grafomanų, kurie didžiuojasi savimi, verčia tą daryti kitus, ir — praktiškai skelbiasi genijais. Pavyzdžių toli ieškoti netenka: juk tarp lietuviškai rašančių grafomanų yra ir visai "iškilusių figūrų". Sakysime, kad ir A. Kairys, netgi daug kartų galvą pasipuošęs laurų ir kitokiais vainikais. Jis kepa vieną tvarinį po kito, vieną nesamone lipo prie kitos ir — skina premijas. Apie tai, kaip jis tą daro, — truputį vėliau, o dabar — apie pačią kūrybą.

Štai vienas premijuotų "perlų" — romanas "Keliuonė į Vilnių". Jis pritenkė netgi visko mačiusius "Akiračius", kuriuose Vincas Trumpa "romana" pavadinęs "kelione ir liliptu kraštą" — tokie sukarikatūrinti Kairo rašinio herojai. V. Trumpa apie juos atsiliepia štai kaip: "Visi jie liliptai, visi apsisnargiavę ir šluostosi nosį ir maršinius, visai nesuranda išėimamos vietos, visų žmonos tik stikliukus spaudžia prie kairės arba prie dešinės krūties (romanui juk būtinai reikalingas seksas)."

. . . Bando autorius surasti ir daugiau teigiamų tipų, bet visi jie tokie nerealuš. . . Ar įmanomas toks dvasinių liliptų kraštą? Sielų inžinerijos mokslas dar taip toli nepažengė, kaip genų technologijos. Tas "mokslas" vis dar kvepia kažkokia alchemija. Siuo atžvilgiu A. Kairo traktatas . . . esmingai prisidės prie to mokslo pažangos. Reikia tikėtis, kad bus įvertinta ir mūsų tauta, taip gražiai atlikusi Gvinėjos kiauilytės pareigą.

Tačiau pats grafomanas ir savo traktatą žiūri daugiau nei rimtai ir jokios ironijos strėle jo šarvų nepramuši (sakoma: tai vienas rimčiausių ligos simptomų). Štai "Pasaulio lietuvių" žurnalo bendradarbis jam pateikė klausimą, kur ironija vis vos paslėpta:

"Kas paskatino tokio, sakyčiau, rizikingo uždavinio — rašyti apie gyvenimą, kurio pats nematėte jau beveik keturiasdešimt metų?"

Atsakymas vertas autoriaus:

"Jei yra kiek rizikos, tai ši rizika liečia daugiau temą, ne faktą, kad Lietuvoje nebuvo "beveik 40 metų". Karl May aprašė Amerikos indėnų gyvenimą, visiškai ten nebuves. . . Mano giliu išitikinimu, rašytojai privalo be rezervų angažuotis savo tėvynei, kaip dvasiškai angažuojasi dievui".

Apsaugok dieve nuo tokio angažavimosi!

Pasirodo (kaip aiškėja iš minimo istorinio interviu "Pasaulio lietuviųje"), kad Anatolijus Kairys yra tikras Lietuvos žinovas, ir kaip toks galėtų užimti labai svarbią vietą kokioje nors veiknių institucijoje. Štai, iš dalies, ką jis žino apie dabartinę Lietuvą:

. . . Faktas, kad alus parduodamas neįpakuotas buteliiais — dėkis, kur nori, ir neš kaip nori. . . Faktas, kad prie mais-

to krautuvių eilutės nusitęsia" . . .

. . . Faktas, kad visi nori išvykti į užsienį".

Matote, kiek daug "FAKTŲ" apie dabartinę Lietuvą žino A. Kairys. Argi dabar galima abejoti, kad jis gali sukurti didžiulį dokumentuotą romaną? Tuo labiau, kad jis — ir didžiulis dabartinės Lietuvos literatūros žinovas. Tame pat interviu jis kukliai pripažįsta: "Neseniai perskaičiau Avyžiaus "Chama-leono spalvas" ir "DENGIMUS" . . . prisilaikomas SOCIALINIO realizmo". Na, argi ne žavu, kai pateptas Kairys žino tai, ko niekas nežino: tame tarpe, kad Avyžius parašė "DENGIMUS". O jo lietuvių literatūroje surastas SOCIALINIS REALIZMAS, ko gero, iš vis nauja savoka literatūros teorijoje. Tačiau tokiems, kaip Kairys, juk nėra nieko neįmanoma. Išskyrus nustoti rašyti. Juk jis interviu "Pasaulio lietuviui" visiškai atvirai pripažįsta:

"Tegaliu pasakyti, kad nuolatos rašau. MALONU RASYTI, IR TIEK. Sergu, jei kurią dieną ko nors neparašau . . . Esu parengęs spaudai apie dešimt įvairių knygų: vienaveiksnių dramų rinkinį, novelių rinkinį, dramų ir komedijų rinkinius, bet kas visa tai išleis? Kas mane verčia tiek daug rašyti? Kaip jau minėjau, malonu ir tiek, nors ir nelengva. O štai į šiuos premijuotuosius darbus gerbiama skaitytoja pdažiau atkreipti ypatingą dėmesį:

"DAŽNAI SAPNUOJU TAI, KĄ RASAU".

Genijams būdingas kuklumo neleidžia Anatolijui Kairiui prisipažinti iki galo: DAŽNAI RASAU TAI, KĄ SAPNUOJU. O juk tai būta šventa teisybė.

Tuo būtų galima baigti tipišką dipukinio genijaus portretą, kurio nemaža tikrai traktatas . . . esmingai prisidės prie to mokslo pažangos. Reikia tikėtis, kad bus įvertinta ir mūsų tauta, taip gražiai atlikusi Gvinėjos kiauilytės pareigą.

Į tai nepadoriai tiesiai ir nepagarbiai yra atsakė tie patys "Akiračiai", kurie apie kitą (aišku, irgi premijuotą) Kairo knygą išsitarė: "Duoti Kairiui daugiausiai prestižo turinčią premiją — kriminalinę! Kai tokie dalykai dedasi mūsų rašytojų draugijoje, pribrendo laikas antrajam kultūros nuosmūkiui manifestui".

Mat, iki pat šiol neprimėme bene paties svarbiausio: Anatolijus Kairys — ir lietuvių rašytojų draugijos pirmininkas. Be jokios abejonės: tas (arba tie), kurie jį tokiu padarė, turi nemažą dygus jumo jausmo. Tačiau šis juokas jau skamba tragiškai: grafomanas savo postą panaudoja premijoms gauti ir bet kokiai rimtesnei nebuves. . . Mano giliu išitikinimu, rašytojai privalo be rezervų angažuotis savo tėvynei, kaip dvasiškai angažuojasi dievui".

J. L.

Roma. — Popiežius Jonas Paulius II, kalbėdamas vyskupų sinodo pabaigtuvėse, pranešė, kad jis asmeniškai kreipėsi į Tarybų Sąjungos vadovą Jurijų Andropovą ir į Amerikos prezidentą Ronaldą Reaganą ir jiems pasiuntė laiškus dėl nusiginklavimo.

Kopenhaga. — 85 balsais prieš 10 Danijos parlamentas nusprendė ipareigoti vyriausybę imtis visų galimų priemonių, kad Vakarų Europoje nebūtų dislokuotos JAV branduolinės raketos.

Iš Lietuvos kasdieninio gyvenimo: jauna porėli Vilniuje ir senukai kaime.

Pirmas rinkimas spalio 29. Nors ta o lietuvių s ši susirin gražus bū žas skaiči domisi m dangi buv gas, tai na ta.

Išklause ta iš įv kurie da Pakalbėjo metinį su matytas š baigoje, t metų, kad Susirin nuolatine kytojos - vičiėnės, šė, kad j sunkiai se turi prizi jantį sav labai apg bėti kuo nes toli gyvena. V tavo ir

Li

Šiandie paveldėju amžiaus. Kartu jū ūkio šake biniais m si kelias a. pirma nelabai p Tėvynės beveik v skaitos d metais Li buvo lile briedžių, ir el tančių šes tūkstanč kai išnyk brakonius naikinti likučius. nu — i buvo pris vikų.

Pirma medžiokl buvo apsa fauna. T je pradė teritorijo briedžių, niu drau kultūros nuosmūki manifestui".

Mat, iki pat šiol neprimėme bene paties svarbiausio: Anatolijus Kairys — ir lietuvių rašytojų draugijos pirmininkas. Be jokios abejonės: tas (arba tie), kurie jį tokiu padarė, turi nemažą dygus jumo jausmo. Tačiau šis juokas jau skamba tragiškai: grafomanas savo postą panaudoja premijoms gauti ir bet kokiai rimtesnei nebuves. . . Mano giliu išitikinimu, rašytojai privalo be rezervų angažuotis savo tėvynei, kaip dvasiškai angažuojasi dievui".

J. L.

KANADOS ŽINIOS

Montreal, Que.

Iš Moterų klubo susirinkimo

Pirmas Moterų klubo susirinkimas po atostogų įvyko spalio 29 d., pas J. Skripką. Nors tą dieną vyko daugiau lietuvių susibūrimų, bet ir į šį susirinkimą atsilankė gana gražus būrys narių ir nemažas skaičius vyrų, nes ir jie domisi moterų veikla. Kadangi buvo tik eilinis mitingas, tai nedaug kas apkalbėta.

Išklausė finansinį raportą iš įvykusių parengimų, kurie davė gražaus pelno. Pakalbėjome ir apie būsimą metinį susirinkimą, kuris numatytas šaukti šiuo metu pabaigoje, nelaukiant po naujų metų, kada orai pablogėja.

Susirinkime pasigedome nuolatinės susirinkimų lankytosios — Elenutės Morkevičienės. Pirmininkė pranešė, kad ji jau seniai ir labai sunkiai serga, o prie to dar turi prižiūrėti ir nesveikuojantį savo vyrą. Jos būklė labai apgalvėtina, o jai pagelbėti kuo nors neįmanoma, nes toli nuo visų atsiskyre gyvena. Visos labai apgalvestavo ir išreiškė savo gilia

užuojautą.

Pirmininkė pranešė, kad ir kita buvusi Klubo narė — Onutė Mikaliūnienė serga. Ji pereitais metais neteko kojos ir antroji pavojuje; taigi ji neteko mylimo sūnaus. Ir tą narės labai apgalvestavo.

Užbaigus mitingą, pasivažiavome kavute ir skanumynais, kuriuos visuomet suneša dosnios moterys. Pagaudina, kad tokių susibūrimų būtų daugiau. Bingo mitytos buvo patenkintos gausios palošti. Skirstėmės į namus patenkintos.

Susilaužė ranką

Verdūnietė Verutė Likienė susilaužė ranką. Pradžioje kurį laiką gydėsi namieje. Rankai pablogėjus išvežta į Montreal General ligoninę. Linkiu ligonei greit pasveikti.

Saugokitės kišeninių vagisčių

Adai Suplevičienė, važiuojanti iš rankinuko, piktadaris ištraukė piniginę. Tokių vagisčių pasitaiko labai dažnai, ypač prieš šventes. Saugokitės.

Lietuvos medžioklės ūkis

Šiandieninė medžioklė yra paveldėjusi visas gražiausias, amžiais kauptas tradicijas. Kartu ji — sudėtinė liaudies ūkio šaka, tokia tapusi tarybiniais metais. Jos vystymosi kelias nebuvo lengvas. XX a. pirmaisiais dešimtmečiais nelabai puoselėta, per Didįjį Tarybės karą Lietuvos fauna beveik visiškai sunyko. Apškaitos duomenimis, pokario metais Lietuvos miškuose tebuvo likę vos po šimtą briedžių ir einių, ketvertas tūkstančių šernų, aštuoni su puse tūkstančio stirnų, buvo visiškai išnykę bebrai. Išgalėjęs brakonieriaavimas grėsė sunaikinti netgi tuos menkus likučius. Prisivisė plėšrūnų — 1948 m. Lietuvoje buvo priskaičiuota per 1,700 vilkų.

Pirmaeilis besikuriančio medžioklės ūkio uždavinys buvo apsaugoti ir pagausinti fauną. Tuo tikslu respublikoje pradėta steigti saugomos teritorijos. 1945 m. įkurti briedžių, einių, šernų, kurtinių draustiniai Žagarės, Zalosios, Ratnyčios, Kiauneliškio miškuose. 1946 m. įsteigtas pirmasis Lietuvos TSR Zuvinto rezervatas. Tais metais patvirtintos medžioklės taisyklės, o 1947 m. įkurta Medžioklės ūkio valdyba, pradėjo veikti Medžiotojų ir žvėjų draugija. Tada susiformavusi mintis: nesaugosi, neglobosi, nešauptysi — nemedžiosi, tapo kiekvieno medžiotojo taisykle.

Didelę paramą besikuriančiam Lietuvos medžioklės ūkiui suteikė kitos tarybinės respublikos. 1947 m. iš Baltarusijos atvežta hebrų, vėliau iš Rusijos Federacijos — tauriųjų ir dėmėtųjų einių, iš Kazachijos — ondatrų, iš Totorijos — audinių. Po poros dešimtmečių iš Rusijos į Pašilų mišką atvežta ir Lietuvos girių senbūvių — stumbrų.

Lietuvos miškuose gilia žiemą žvėrimas pritrūkstana natūralių pašarų. Kai stora sniego danga aploja žemę ir stiprius šalčius keičia atlydziai, dėl maisto stokos žūva nemaža medžioklės žvėrių, ypač kanopinių. Tad svarbiausias medžiotojų rūpestis — nepalankiu metų laiku papildomai šerti žvėre-

lius. Medžiotojų kolektyvai jau iš rudens ruošia pašarus, stato šėryklas, rengia pašarines aikšteles. Į gamtos apsaugos darbą aktyviai įsijungia visuomenė.

Žmogaus globojama fauna gausėja. 1981 m. Lietuvos miškuose gyveno po 8 tūkst. briedžių ir einių, 38 tūkst. stirnų, 16 tūkst. šernų. Kuo gausesnės kaimenės, tuo daugiau žvėrių galima medžioti.

Gamtos apsaugos darbuotojų, medžiotojų, miškininkų, visų gamtą mylinčių žmonių laukia didelis darbas, igyvendinant Gvynūnijos apsaugos ir naudojimo įstatymą (galiojantį nuo 1982 m.).

1976 m. pabaigoje Lietuvos miškai susilaukė naujų gyventojų — i Strošūnų mišką iš "Askanija Nova" rezervato buvo atvežta 24 muflonai, o po kelių mėnesių iš Čekoslovakijos — dar 39. Dabar šių žvėrių kaimenė pagausėjo beveik dvigubai. Muflonai perkeltami į naujus miškus. Vykdomi danielių reaktivizacijos darbai.

1967 m. Naujamiestyje įkurtas pirmasis valstybinis medžioklės ūkis. Šiuo metu tokių ūkių keturi. Valstybiniai medžioklės ūkiai taiko ir propaguoja pažangiausias ūkininkavimo metodus.

Rūpinamasi ne tik žvėrių gausinimu, bet ir tuo, kad esamos kaimenės būtų sveikos, gyvybingos. Apie pastarąsias žvėrių savybes byloja medžioklės trofėjai.

1970 m. Vilniuje buvo surengta pirmoji Pabaltijo medžioklės trofėjų paroda, kurioje Lietuvos medžiotojų trofėjai pelnė tik du aukso medalius. 1978 m. vėl Vilniuje susirinkusi ketvirtosios Pabaltijo medžioklės trofėjų žiuri Tar. Lietuvos respublikai paskyrė jau 106 aukso medalius. Aštuoni trofėjai gavo "Didįjį prizą". Aukšto įvertinimo Lietuvos medžiotojų trofėjai susilaukė ir penktojoje Pabaltijo bei trečiojoje sąjunginėje parodose.

Gaudžia, ošia Lietuvos girios. Žmogus ateina į mišką ne naikinti jį, bet praturtinti ir kartu pasiimti dalį to, ką pats išaugino ir išpuoselėjo.

A. Gruzdys

Kodėl senovėje žmonija garbino ugnį

Darbštusis lietuvių tarybinis mokslo populiarintojas Petras Pečiūra, daugelio patrauklių knygų autorius, šiemet išleido naują įdomią 216 puslapių knygą, "Ugnies garbinimas". Tai beletrizuotos apybraižos, kuriose pasakojama, kaip skirtingos tautos — senovės indai, graikai, romėnai, persai, lietuviai — garbino ugnį, kokių laikėsi prietarų ir papročių.

Iš tikrųjų sunku buvo žmonėms verstis, kai dar nežinavo, kaip išgauti ugnį. Reikėjo valgyti žalią mėsa, žalius grūdus ir vaisius. Ugnies jie tegalėjo "pasiskolinti" iš ugnikalnių. Išsiveržę ugnikalnis kartais uždegdavo arti esančius miškus.

Tuo būdu gautą ugnį reikėjo labai saugoti, neduoti jai užgesti. Atsirado senų arba jaunų žmonių — žynių, kurie saugodavo ugnį, kurstė ją, kad neužgestų. Dėl ugnies laukiniai žmonės grūmėsi, kovėsi, stengdamiesi, iš ją turinčių atimti. Apie tai byloja pirmasis knygos pasakojimas "Paslaptingas reikšnis", kurio veiksmas vyksta "maždaug prieš penkis šimtus metų".

Antras pasakojimas "Sausra" liečia jau vėlesnius laikus — prieš 3,000 metų — senovės Indija, kalba apie šiu dienų indų protėvius, vadinius save arijais. Čionai autorius supažindina skaitytoją su indų papročiais — su ugnies garbinimo, su mirusiųjų laidojimo apeigomis. Tie indų papročiai mažai pakeistu pavidalu išliko ligi mūsų laikų.

Toliau autorius keliauja per senovės Graikiją ir Romos valstybę, pasakodamas apie ugnies kultą.

Tiek apie indus, tiek apie graikus su romėnais kultūros ir civilizacijos tyrinėtojams pasakoti yra lengviau, nes gali rasti informacijos tų tautų kūrybos lobyne — literatūroje. Homero "Iliada", romėnų rašytojų kūriniai teikia vaizdingos informacijos. Žymiai sunkiau su mūsų, lietuvių, žiląja senove.

Pavaizdavę ugnies garbinimą priešistoriniais laikais bei antikiniame pasaulyje, P. Pečiūra didesnę knygos dalį skiria lietuvių tautos senovei.

Lietuvos senovei skirtos keturios apybraižos — "Durbė", "Gedimino laiškai", "Gabijos šventė" ir "Gaisras".

Senovės lietuvių kovos su kryžiuočiais, tariamai nerūsiais lietuvius pagonis apkrėsti, o iš tikrųjų siekusiais pavergti, yra patraukios daugelio įvairių laikų ir įvairių tautų rašytojų dėmsi. Daugumai jų būdingas senovės lietuvių idealizavimas, vaizduojant jų moralę buvus aukštesnę, negu krikščionių.

Tokių idealizavimų per-sunktas pasakojimas "Durbė", kuriame pavaizduotas lietuvių kautynės su kryžiuočiais ir iš įvairių kraštų susibūrusių riterių pralaimėjimas. Tą pralaimėjimą patys kryžiuočiai pripažino, apie tai plačiai pasakoja jų eiluiuotoji Livonijos kronika. Čionai irgi įpinta ugnies reikšmė — kryžiuočius išgąsdina didžiulis graustinis.

Nedidelėje apybraižoje suminėti, pavaizduoti svarbūs lietuvių tautos istorijos įvykiai. Čia skaitytojas sužino apie Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Mindaugo krikštą ir jo atsimitimą nuo krikščionių religijos. Parodyta, kaip plačiųjų žemaičių liaudies masių nusistatymas paveikia Lietuvos valdovą.

Pagrindinis šio apsakymo veikėjas Eigtis atstovauja kritiškajam lietuvių tautos istorijos laikotarpiui — kryž-

kelei: reikėjo apsispręsti — priimti Romos krikščionybę ar rytų pravoslaviją, kuri tuomet pradėjo skverbtis per valdovų šeimyninius santykius, kai atskiri Lietuvos kunigaikščiai vedavo rusų kunigaikščių dukteris pravoslavėms.

Lietuvius bajoras Eigtis pavaizduotas kaip apskrus jaunuolis, iš įvairių sudėtingų situacijų mokąs išsisukti, pasižymintis sveiku natūraliu protu. samprotavimu. Autorias jis nupieštas šilto mis varsomis, daug kuo primena M. Valančiaus vaikams skirtų kūrinių veikėjus. Daugelyje epizodų parodytas Eigtis sąmojingumas besiginėjant su misionierium tėvu Fridriku.

Paskirtas kryžiuočių pasiuntinio tėvo Fridriko palydovu, bajoras Eigtis keliauja per visą Europą, pasiekia net Paryžių. Kryžiuočių ordinas nori Eigtį paruošti misionierium — apkrėsti, iš-

mošlinti, idiegti jam krikščionybės dogmas, tačiau gubus žemaitis į visa žiūri kritiškai; patiria įvairiausių nuotykių, bet visur išsisuka. Vaizdingai parodytas ir kunigaikščio Gedimino atsisakymas krikštintis.

Paskutinės dvi temos — "Gabijos šventė" ir "Gaisras" — skirtos ugnies kultui pavaizduoti. Jose pasakojama, kaip senovėje lietuviai gerbė ugnį, laikė ją šventa. Ugnies garbinimo liekanų išliko mūsų tėvų pasaulėžiūroje dar atmenamais laikais, kai kur tebėra lig šiolei.

Pasakodamas apie įvairių gadyčių žmonijos pažūras, Petras Pečiūra ir juos žiūri iš ateistinių pozicijų, bet pasirodo kaip tolerantas: jo pavaizduoti veikėjai stoja prieš skaitytos akis kaip naivūs, geraširdžiai, bet teisingi ir trokštantys gėrio ir laimės šioje žemėje. Jūlia Butėnas

DETROIT, MICHIGAN

Mirė A. Armalis

Adolfas Armalis ir Sesutė Adžė

Spalio 15 d. mirė ADOLFAS ARMALIS, sulaukęs 59 metų amžiaus. Buvo pašarvotas Val Bauza laidotuvių namuose, 1930 — 25th Street, Detroit. Palaidotas spalio 22 d. Woodmere kapinėse.

Velionis dideliame nuliūdimė paliko savo sesutę Adžę Armalytę, gyvenančią ir vedusią Aktubinsko mieste, Kazakstane, Tarybų Sąjungoj, taipgi paliko daug draugų bei pažįstamų Detroito.

Velionis buvo gimęs 1924 m. liepos 13 d. Papilkiuose, Šiaulių rajone, Lietuvoj. Baigė Šiaulių seminariją ir dirbo kaip mokytojas Papilkių miestelyje. Po antro pasaulinio karo velionis atsidūrė JAV. Per keturis metus tarnavo Air Force Reserve ir pasiekė Technical Sargeant laipsnį. Lankė Detroito Universitetą ir laimėjo Masters Degree iš Ekonomijos.

Gyvendamas Detroito visą laiką dirbo Internal Revenue Service įstaigoj, kur dirbdamas buvo surastas užsienio užduoties ant savo raštinės stalo kraujuose.

Velionis buvo nuvykęs į Tarybų Lietuvą aplankyti savo mamytę Kaune ir savo sesutę Adžę, kuri yra vedusi su rusu ir gyvena Tarybų Sąjungoj; jam aplankius Tar. Lietuvą, sesutė jį pasitiko Vilniuje lėktuvų stotyje, kaip matote nuotraukoje. Po jo paskutinės viešnagės prieš pora metų, jo mamytė Kaune mirė.

Adolfas Armalis buvo Detroito Lietuvių klubo narys; įstojo 1979 m. vasario 4 d. Jis lankydavo Klubą kiekvieną dieną ir dalyvaudavo Klubo banketuose bei susirinkimuose. Buvo geras narys. Velionis taipgi priklausė prie Svyturio Jūrų Šaulių kuopos; Dariaus ir Girėno klubo; Detroito Lietuvių Namų Draugijos; dainavo Sv. Antano Parapijos chore.

Spalio 21 d. atsisveikinimo vakare dalyvavo apie 110 žmonių. Viešas atsisveikinimą pravėdė laidotuvių direktorė Yolanda Bauza Zaparackienė. Kaip visuomet, ji gražiai atsisveikino ir viešai pareiškė užuojautą organizacijų: Detroito Sporto klubo Kovas, Amerikos Lietuvių Radijo Klubo — Balsas, Lietuviškų Melodijų Radijo Valandėlės ir Detroito Lietuvių Klubo. Rožinį pravėdė Sv. Antano Lietuvių parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas; atsisveikinimo žodžius tarė: Sv. Antano Parapijos aukų rinkėjų vardu — pirmininkas Juozas Kinčius; Dariaus ir Girėno klubo ir Detroito Lietuvių Namų Draugijos pirmininkas, Stasio Butkaus Šaulių kuopos vardu — Edvardas Milkaukas; Sv. Antano Lietuvių Parapijos Choro vardu Stefania Kaunelienė; Svyturio Jūrų Šaulių Kuopos vardu pirmininkas Bronius Valukėnas.

Po atsisveikinimo kalbų, JAV vėliava iteikta Šaulių kuopos pirmininkui, kuri bus naudojama Pilėnų Stovykloje, Manchester, Michigan.

Spalio 22 d. įvyko laidotuvis; dalyvavo virš 125 žmonių ir 40 mašinų palyda, po mišių Sv. Antano bažnyčioje velionis buvo nulydėtas į amžino poilsio vietą Woodmere kapinėse. Dalyviai buvo pakviesti į Sv. Antano parapijos kavinę, kur jų laukė pietūs. Karsto nešėjais buvo: Viktoras Memenas, Jurgis Gerulaitis, Zenonas Pajaujis, Algis Banys, Saulius Petrusis ir Vytautas Petrusis. Tai taip ir baigėsi jauno, mokyto lietuviu svetimoj šalyj gyvenimas.

Išvyko

Pažangietis Vincas Kirvela paliko Detroitą spalio 31 d. ir išvyko į St. Petersburg, Floridą praleist žiemą. Sakė apsisostias pas Emiliją Drobiene. Į Floridą jį nuvežė namų šeimininkas Chuck Tvaska.

Bowleriai

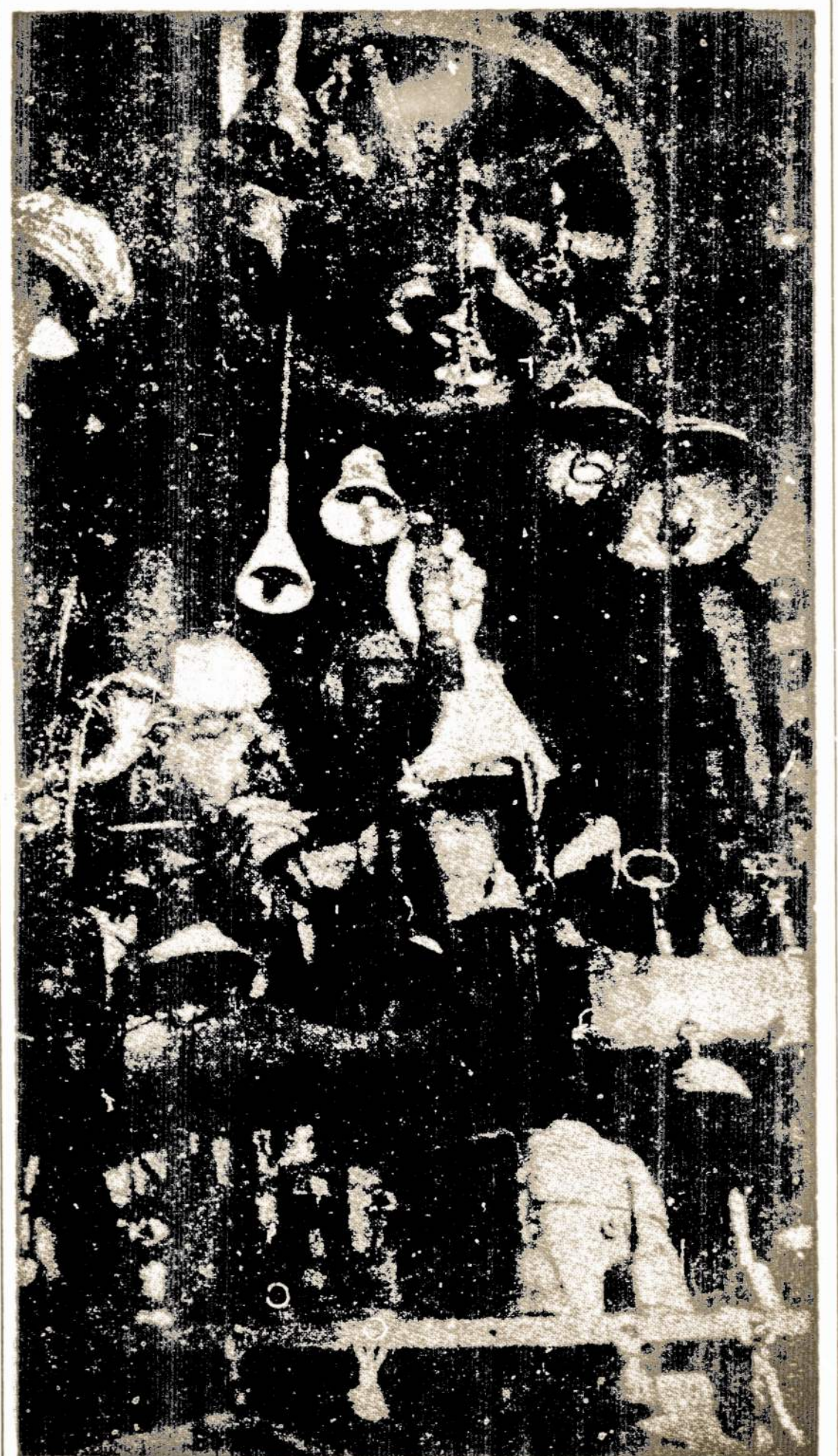
Kiekvieną mėnesį iki turnyro sueina LDS bowleriai ir Mercury Lanes, o po pamokų, visi suvažiuoja į Detroito Lietuvių klubą. Spalio 15 d. po pamokų Klube linksmiai praleido vakarą. Maistą ir skanumynų stalą paruošė ir aukėjo visa Rye (Rugienij) šeima: Alfons ir Emma; Bertha ir Tony; Judy ir Beverly bei jos vyras George Olin. Virtuvėje pagelbėjo Clem Patocki. Butelį stiprosios išlaimėjimui aukėjo Rye ir Olin šeimos, o laimėjo Dr. Geraultauksio žmona Andrea. Sekančios pamokos vyks lapkričio 12 d.

Cia gimusios moterys

Cia gimusių moterų Klubo narės susirinko mėnesiniam susirinkimui Mary Nienuose namuose spalio 20 d. Jos siuvo minkštus kamšalus vėžio ligoniams. Pabaigusios darbą, gavo skanių vaišių, kurias paruošė namų savininkė Mary Niekus, pagelbstint Alice Stacy ir Isabel Brazas. Moterys atliko svarbų darbą.

Sėkmingas banketas

Detroito Lietuvių klubo rudens banketas įvyko spalio 23 d. Buvo pasėkmingas. Į banketą atvažiavo daug draugų iš Kanados; Anna Suvedis buvo net iš Phoenix, Arizona. Bankete dalyvavo garbingi klubiečiai: Yolanda Bauza Zaparackienė, laidotuvių direktorė ir jos vyras Algis Zaparackas, Lietuviškų Melodijų Radijo Valandėlės direktorius. Jis net tarė kelis žodžius. Kadangi nuolatinės šeiminnės buvo prastoj sveikatoj, tai Klubo valdyba šį kartą naudojos "catering" įstaigos maistu. Valgis buvo geras, tik nebuvo tikėta, kad tiek daug banketė dalyvaus žmonių truko pietų. Vėliau dalyviai ilgai bendravo. Stefania

LTSR liaudies artisto Rimo Geniušo asmeninėje kolekciijoje 300 su viršum varpų . . .

Arnoldo Baryso nuotrauka

MIAMI, FLA.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Charles K. Tamošius

MIRĖ

1980 m. lapkričio 22 dieną

Jau praslinko treji liūdėsio metai kaip mano mylimas vyras visiems laikams išsiskyrė. Aš visada su gailėsčių prisimenu tą skaudų persiskyrimą ir niekad jo neužmiršiu.

Pasilieku liūdinti žmona — NELLIE

MIAMI SPRINGS, FLA.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Vincas Stankus

Jau 10 metų liudnai praslinko, kai 1973 m. gruodžio 17 d. negailėstinga mirtis atskyrė visiems laikams mano mylimą vyrą — gyvenimo draugą. Nors jau praėjo eilė metų nuo jo mirties, bet jo doras gyvenimas ir rūpestingai atlikti visuomeniški darbai pasiliks mano ir visų jį pažinojusių neužmiršti.

Pasilieku liūdinti žmona — ELIZABETH

MIAMI, FLA.

Miami Lietuvių Socialis klubas ruošiasi likviduotis. Kadangi dar nepavyko susisiekti su kai kuriais nariais bei mirusių giminėmis, paieškomi šie nariai:

Savickas, Chas. miręs, liko dukte. Gyveno 71 Schobl St., Roxbury, Mass.

Zekevich, Eloise, 540 S. W. 60th Ave., Miami, Fla.
Ivanovsky, John & Clarence. Liko dukte. Gyveno 3268 S. W. 25th Terr., Miami, Fla.

Martišius, Veronica, gyveno 42 Mt. Vernon St., Arlington, Mass. 02174.

Alexitis, Joseph, Essex Ct. Nežinoma vietovė.

Michel Albert, 8421 Senetor, Detroit, Mich. 48209.

Šereika, Nick, adresas nežinomas.

Sabonis Attorney, adresas nežinomas.

Simon, Kate, 65 Washington St., Miami Beach, Fla.

Anksčiau gyveno Woodhaven, N. Y.

Novick, Blance. Liko dukra, gyveno 301 Jefferson Ave., Miami Beach, Fla.

Prašome čia pažymėtuosius mirusiųjų L.S.K. narių gimes arba kas apie juos žino, pranešti. Būsime dėkingi už informacijos. Taip pat visus L.S.K. klubo narius, kurie turite sertifikatus prašome prisiųsti arba atsiųsti. Rašykite adresu:

3770 N. W. 37 St.
Lauderdale Lakes, Fla. 33309

Vadovaus didžiausiam policijos postui

New York. — Meras Ed Koch šio miesto policijos vadu paskyrė buvusį miesto pataisos komisieriu Benjamin Ward.

Sis 57 metų amžiaus ilgametis pareigūnas yra pirmasis neegras, paskirtas vadovauti šalies didžiausiam policijos postui. Jis savo pareigas pradės atnešančių metų sausio mėnesį ir gaus algos \$82 tūkstančius.

Benjamin Ward

VAJUS

GAVIMUI "LAISVEI" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR ATNAUJINIMŲ UŽSIBAIGUSIŲ PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖJO SPALIO 1 IR TĖSIS IKI ŠIŲ METŲ GRUODŽIO 31 D.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vadininkus ir labai laukiame naujų vadininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirma vajuos diena. Rūpinkimės aplankyti kuo daugiau namų vajuos reikalui ir kalbinti žmones užsisakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS

1-ma \$50; 2-ra \$45; 3-čia \$40; 4-ta \$35; 5-ta \$30; 6-ta \$25; 7-ta \$20; 8-ta \$15; 9-ta \$12; 10-ta \$10.

KREDITAVIMO PUNKTAI

Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktą nuo 5 centų, už atnaujintus prenumeratas 1 punktą nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktą 50 centų.

KREDITŲ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRISIŲS PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITAS NEBŪS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

\$20,000 FONDAS

Apart jeigų už prenumeratas ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vajų sieksime ir vėl šiam svarbiam reikalui sukelti \$20,000 fondą. Tai padarykime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

Užsakykite "Laisvę" Savo Giminėms Ar Draugams į Lietuvą. Jie Bus Jums Dėkingi Už Tą Dovaną

"LAISVĖ" KAINOS AMERIKOJE IR UŽSIENIUOSE:

Amerikoje \$12.00 metams, \$6.50 pusei metų.
Kanadoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.
Lietuvoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų
Kitur užsieniuose \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.

Visais vajuos reikalais rašykite:

Laisvė

102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Mūsų laisviečių tarpe

Sekmadienis, išaušo gražus, saulėtas rytas. Su Naste Bukniene nusitarėme pavažiuoti į Ronkomoma, Long Island, aplankyti senus gerai pažįstamus draugus "Laisvės" skaitytojus ir rėmėjus Margaretą ir Leoną Jaktus.

Namie radome vieną Margaretą, labai išsiblaškusią, nusiminusią. Paklausėme, kur Leonas. Margareta apsišarėjusi pasakė, kad Leonas paguldytas Smithtown St. John's ligoninėje. Praėjusią savaitę jam buvo padaryta operacija. Sakome: — Margareta, apsi-renk, važiuojame į ligoninę Leoną aplankyti.

Ligoninė didelė, atrodo nauja. Leoną radome gulintį 332 palatoje. Gydytojai surado, kad nugaroje, prieš sprando nervų ląstos sugedusios ir skausmai eina į nugarą; gydytojai sakė, kad operacija pasisekė.

Leonas ketetą metų be "Walkerio" negalėjo pavaikščioti. Jis mums atrodė gerai, ir jis pats sako jaučiąs gerai, bet dar negali pavaikščioti, guli lovoje.

Palinkėjome jam ligą nugalėti, greitai sustiprėti ir grįžti namo pas savo susirūpinusią žmoną Margaretą.

Tą pačią dieną aplankėme J. L. Jaktus, nuvažiuavome į Patchogue, L. I. aplankyti Nelės tetą Marijoną Adams Žvirbliene, kuri randasi Nursing Center senelių namuose. Prieš kelias dienas ji besitirsdama apie save — pargriuvo ir skaudžiai užsigavo galva.

Marijona labai nusiminusi savo senatvės gyvenimu, per visą ilgą gyvenimą dirbo, vargo, išaugino 3 sūnus, o senatvę turi praleisti senelių namuose.

Telefonu Nelė pasikalbėjo su New Yorko Lietuvių Moterų klubo nare Amilija Liepiene. Ji nusiskundė, kad ir jos sveikata kasdienė eina blogyn, skauda kojas, nebe-galinti pavaikščioti. Tik visa laimė, kad gyvena pas dukterį Liliją.

Bet ir Lilija turi daug bėdų. Jos vyras serga, dažnai eina į ligoninę sveikatos tikrinti. Draugai A. M. Liepai per daugelį metų nepa-

leidavo progresyvių lietuvių renginių ir aukomis paremdavo "Laisvės" laikraštį.

Jau praėjo keliolika metų, kai mirė Mykolas Liepa. Amilija pasilikusi viena; kol gyveno Woodhaven arčiau "Laisvės", atėdavo į parengimus ir "Laisvę" paremdavo.

Linkime A. Liepienei iš-tvermės gyvenime. Mes gerbiame jus už jūsų nuosirdžią ir naudingą per ilgus metus paramą.

Nelė V. su M. Šukaitiene buvo nuvažiuosius aplankyti Moterų klubo narę Anną Dobilienę. Annos jau senokai nesimato mūsų parengimuose, tai norėjo sužinoti, kaip jos sveikata, ji nusiskundė, kad regėjimas silpnėja, nebėgi skaityti, ir mažai begali vaikščioti nes kojas skauda. Ji sakė: — visa laimė, kad gyvenu su dukteria, ji daug pagelbsti. A. Dobilienė atnaujino vieną "Laisvės" prenumeratą savo giminei į T. Lietuvą ir davė \$5 "Laisvei" auką.

Siomis dienomis teko sužinoti, kad draugė Dobilienė turėjo pasiduoti į Wyckoff Heights ligoninę pereitą savaitę, Ridgewood, N. Y. Jai sunegalavo širdis, ir jos gydytojas patarė eiti į ligoninę pasitikrinimui.

Paskambino į M. Šukaitienės buto duris dvi moterys ir sako, kad ieškancios Šukaitienės kaimynų, o jų nėra namie, ir jos nori parašyti raštelį, palikti duryse kaimynams. Šukaitienė sutiko, įsileido į butą. Viena neprašyta "viešnia" pasiprašė, kad jai labai reikia eiti į išvietę, o kita "viešnia" nenustojė kalbėti.

Nuėjusi į išvietę, išskraustė į miegamąjį kambarį, atidarė kamodžių stalčius, paėmė pinigų, brangų laikrodėlį ir pasirašyta čeki. Dar jai to neužteko, ilindo ir į P. Kalendos miegamąjį, pasi-griebė \$25. Atlikusi tą va-gystę sugrįžo pas savo bendradraugę ir greitai spruko per duris.

Būkite labai atsargūs, ką įsileidžiate į butą. Ypatinai moterys, kurios gyvenate vienos. Šiais laikais reikia būti atsargiems ypač prieš žiemos šventes. N. P. V.

AIDO CHORO ŠEŠTADIENIS DARBO DIENA

Kas šeštadienį po pietu aidiečiai susirenka į Laisvės salę repetuotiis dainų. Aidas turi gerai pasirošt ir išmokti dainas metiniam "Laisvės" laikraščio koncertui kuris įvyks lapkr. 13 d.

Aidas per daugelį metų atliko pagrindinę "Laisvės" koncerto programos dalį. Aido choro vardas buvo ir yra gerai žinomas ne vien New Yorko apylinkėje. Aida dainuojant girdėjo daug lietuvių apgyventų kolonijū.

Aidas labai gerai žinomas ir Tarybų Lietuvos žmoniems, per daug metų iš Lietuvos į Ameriką atvyk-davo didelės turistų grupės ir pavieniai svečiai. Laisvės salėje svečiams ir turistams būdavo surengiami priėmi-mai. Aidas visada svečiams padainuodavo.

Jau daugiau kaip 30 metų chorui vadovauja energinga Mildred Stensler. Jos apsilankymas Lietuvoje, pažintis tis su Lietuvos muzikais tu-rėjo Aido chorui didelės pa-sekmės. Kompozitorius A. Raudonikis Aido garbei su-kūrė gražią dainą, žodžius parašė V. Barauskas.

Aidi Aidai

Cia paduo du paskutinį dai-nos posmą:

Okeanų banga sunerimus,
Saukia audra balsu piktu.
Bet ji niekad

Tėviškės arimuos,
Nenustelbs mūsų meilės

Aidui

Priedainis

Aidi, aidi, aidi, aidas.
Vai toli toli,
Sypsosi gimtinės veidas,
Kloniai ir laukai žali.
Skrenda, skrenda,
paukščiai skrenda,
Ir Aidų aidai.
Širdys širdį
net už jūrų randa.
O vardus vada.

Keletas aidiečių dabartiniu laiku gyvena tolokai, nuo "Laisvės", net Lakehurst, N. J. Atvažiuoti į pamokas turi automobilių, važiuoti reikia apie dvi valandas. Mokytoja M. Stensler atvežė: solistą V. Bekerį, T. Stočkienę, A. Lupševičienę. Pas tuos ir kitus aidiečius dar širdyje lietuviška daina tebe-rusena.

Aido pamokos vyksta dvi valandas. Po pamokų aidie-tės paruošia užkandžių, ka-vutės ir stipresnio gerimėlio.

Praėjusį šeštadienį aidie-čiai Aldana ir John Katiniai choriečius pavaišino. Paruoš-ti maistą pagelbėjo N. Ven-tienė ir N. Bukniene. T. Stočkienė iškepusi gardaus pyrago atvežė.

Po užkandžių M. Stensler parodė V. Beckerio nuotraukų — (slides) iš Antano Bimbos memorialinio atsi-sveikinimo išlydint jo palai-kus — pelenus į Tarybų Lietuvą ir daug kitų slaidžių. Tai aidiečių šeštadienio po-piečio darbas. P. Venta

Linksmą žinia

Matyt, kad mūsų miela draugė K. Petrikienė sveiks-ta. Ji rašo: "Artūras labai susirūpinęs, mano, kad lais-viečių tradiciniame koncerte ir bankete gali pritrūkti vietos prie stalo, todėl liepė pranešti, kad mes, visi trys būsime lapkričio 13 d. daly-viai.

Iki pasimatymo,
Draugiškai,

K. Petrikienė
Elka Park, N. Y."

Santa Rosa. — Nikaragvos vyriausybė pasiuntė du bati-lionus karių prie Hondūro sienos, kur kalnuose antisand-inistų sukilėliai graso kavos derliū.

"LAISVĖS" TRADICINIS METINIS

KONCERTAS IR BANKETAS

įvyks sekmadienį, lapkričio 13 d.

Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

Koncerto pradžia 2 val.

Banketas apie 4 val., (tuoj po koncerto)

Laikiame svečių iš Washington, D. C. konsulo ir TSRS Washingtono ambasados pirmojo sekretoriaus V. Sakalausko su šeima — žmona Jurate, dukra Jurga ir sūnum Mariu.

Koncertą atliks solistai A. Dupsha [Daukštys], Aldona DeVetso [Klimaitė], Amelia Young [Jeskevičiūtė], Victor Becker; taip pat vietinis Aido Choras, vadovybėje Mildred Stensler. Koncerto akompanistė bus buvusi Aido Choro vadovė Aldona Anderson [Žilinskaitė]. Auka \$12.

BINGHAMTON, N. Y.

LDS 6 kuopos susirinkimas įvyko spalio 14 d. Susirinkimą atidarė ir pravedė K. Thomas. Dalyvavo visi komite-teto nariai.

Komiteto raportai priimti vienbalsiai. Nutarta lapkričio mėnesį nešaukt susirinkimo. Po susirinkimo buvo vaišės

kurias priuvošė Helen Hors-ky su talkininkėm ir buvo filmų rodomas.

Sekantis susirinkimas įvyks gruodžio 9 d. pirmą valandą po pietų. Bus vaišės ir filmų rodomas. Prašom visus narius dalyvauti.

K. Thomas

BRIEFS

I read the following in one of the newspapers:

"They come into the world with a monkey on their back — hooked on the chemical substances their mothers take, premature, underweight and more prone to infant death and illness than normal babies.

For the first few weeks of their lives, the infants' legs and back and arms are stiff, they suffer from diarrhea and vomit frequently, their discomfort sometimes causes them to carve bloody scratches in their faces and they cry incessantly — the only way they can express their need for drugs.

Health officials estimate 1,300 babies a year are born addicted to drugs. But there may be as many as 500,000 children in New York State being raised in homes where a parent is a heavy drug abuser.

For all the medical literature on drug addiction and all the millions of dollars spent on drug treatment and prevention, experts agree that very little attention has been focused on the children — either those born into drug addiction or those reared in families where the parent becomes an addict."

This is today's America — drugs, drugs, drugs... "Smoke Shops" all over the cities display their big signs and nothing is done to eliminate them. And not much has been done to control effectively the drug traffic.

Most crimes committed today are drug-related and its going on and on ruining the lives of millions of people. Wake up, America! It's not the nightmare you see, it's the real thing. This nightmare has to be replaced with our hopes and dreams for our future. Demand from the government strong control

to stop inflowing drugs. We are spending billions of dollars for so called "defending our future" elsewhere. Why not defend it at home where millions of people are crippled for life and dying in drugs?

Like one parent said whose son was in Grenada: "He wasn't in any danger before United States invaded it. Then he was."

From Anthony Bimba's Diary:

June 28, 1943

Sold my automobile—\$20. In 1942 nazis started their second offensive against the U.S.S.R. But this year the expected attack did not materialize.

July 3, 1943

A long letter from B. She says she would never leave California again.

"Laisvės" annual picnic — fairly successful. Met V.

July 7, 1943

Last night a farewell party to Matt Sholomskas. He is leaving for the Navy.

July 16, 1943

Got the manuscript for our new book — 221 large pages. They call it "Lietuva Ugnyje". It's made up of stories, articles and poems about the nazis in Lithuania.

July 19, 1943

Rome has been bombed by the Allies!

July 20, 1943

Wrote a letter to Ilse Merkson. Trying to meet her.

July 20, 1943

Last night Roosevelt spoke. He said Mussolini will be punished. We are for "total victory."

August 2, 1943

Race riot in Harlem. Three killed...

Ilse

Anthony Bimba with Lithuanian writer and diplomat Justas Paleckis in Lithuania 1945.